

JURISTES Y JURISCONSULTS CATALANS DELS SEGLES XIV-XVII, per GUILLEM M. DE BROCA.

SEGUINT lo dit en el prop-passat ANUARI en quant a la necessitat de formar una exacta y completa bibliografia jurídica catalana, ens limitarem, respecte de les centurries XIV, XV, XVI y XVII, a ben poca cosa més que una enumeració d'escriptors y d'obres⁽¹⁾, per mancança del temps indispensable pera realisar el gros treball crítich que es l'aspiració del jurisconsult y del historiador. Per venturosos ens tindrem si aital enumeració serveix, sens retard, de basa a una exposició completa y raonada com la que, contraientse al segle XVIII està acabant un inteligent jove advocat y que, ajudant Deu, omplirà ab gran munió d'interessantíssimes noves, moltes planes del vinent ANUARI⁽²⁾.

SEGLE XIV

Reginald de ARCA. Vegis *Rainald d'Area*.

Ramón d'AREA⁽³⁾, jurisconsult de Manresa y canonje de Vich, es citat per Callís⁽⁴⁾ Mieres⁽⁵⁾, Oliba⁽⁶⁾ y Bosch⁽⁷⁾ y aquest darrer afirma que escrigué sobre 'ls Usatges. Fou autor d'un treball qual títol era la pregunta «*An violaria et censualia sunt honesta?*» y que 's conservava en el Monastir de San Cugat del Vallés⁽⁸⁾. El manuscrit del Escorial d. II, 19, conté, fols. 25-47, *Varia consilia juris* d'aquest escriptor y de Jaume Puig, Pere Pascasi y Francesch d'Ortignes.

Rainald d'AREA, aixís apellat per en Bosch⁽⁹⁾, y Reginald d'Arca per en Franckenau⁽¹⁰⁾ y Nicolau Antonio⁽¹¹⁾, escrigué, segons aquestos bibliògrafs,

(1) Respecte dels jurisconsults més coneguts, com el gran Fontanella, omitirém detalls biogràfichs y d'exposició que ja han sigut reiteradament publicats.

(2) Hem utilisat darrerement l'obra *Catálogo de los Códices latinos de la Real Biblioteca del Escorial*, por el P. Guillermo Antolin; Madrid, 1910. Quantes signatures de MS. del Escorial esmentarem sense fer cap advertencia, seràn d'aquest catalach.

(3) Torres Amat diu *Area* o *Çaera*. Tal volta son verdatet cognom fos el de *Ça Era*.

(4) *De pace et treugua; Tertium dubium*, fol. IV, col. 2.^a

(5) *Apparatus*, colat 2.ª, cap. 46, p. 58, vol. I de la edició de 1621.

(6) *De actionibus*, part I, lib. 3.º, cap. 3.º, vol. I, p. 414.

(7) *Títols d'honor*, p. 366.

(8) A continuació hi ha un tractat de la *Usura* escrit en català y un altre dels *Contractes* en general. Torres Amat nega que sien d'Area.

(9) *Títols d'honor*, p. 367.

(10) *Sacra Themidis*, Sec. IX, § 25, p. 215.

(11) *Biblioth. vetus*, Vol. I, p. 376.

sobre els Usatges. El manuscrit del Escorial d. II, 17, conté, fols. 131-139, uns escrits *super Const. Regis Petri III in Curia Montissoni* d'aquest jurista y d'Erols, Pau y Preposit.

A Ramón BALLESTER (Balistarius) citat per en Bosch, l'anomena Marquilles ⁽¹⁾ *notabilis patronus barchinonensis*, y Oliba ⁽²⁾ al tractar dels que escrigueren sobre els Usatges, se refereix a la cita feta per en Marquilles. En el manuscrit de l'Escorial, d. II, 17, hi ha, fols. 35-36 y 39-44, *Glossae sive postillae Jacobi de Montejudico, Jacobi Pauli, Raymundi Balisterii, Guillelmi de Podio, Francisci de Podio, et aliorum super constitutionibus Jacobi II regis in curia Montisalbi*, y *Glossae sive postille Berengarii Vives, Jacobi Pauli, Raymundi Balisterii, Guillelmi de Podio, Francisci de Podio, et aliorum super constitutionibus Jacobi II regis in curia Gerundae*. En l'altre manuscrit també del Escorial, d. II, 18, si troben, en quint lloch *Glossae super variis usaticis [simili modo, et de jurisdictione Regia et de nominibus Baronum Cataloniae, de processu pacis et treugae] Barcinone et Constitutionibus Cataloniae Guillelmi Praepositi, Guillelmi de Podio, Bernardi Ceva, Petri Despens, Bertrandi, Jacobi Calveti, Bernardi Rovira, Raymundi Vinaderi, Raymundi Ballesteri, Berengarii Vives y Consilium super usaticum, Auctoritate et rogatu secundo* dels mateixos juristes. Finalment, en el mateix manuscrit, d. II, 18 (fols. 268-293) hi ha: *Glossae de bataylla judicata Raimudi Ballesteri, Guillelmi de Podio*, etc.

Pere de BERGA es citat per en Marquilles ⁽³⁾.

BERTRAN. Vegis Ballester. Dèu esser Bertran de Seva.

Jaume BINYAYA escrigué, segons Torres Amat, algunes obres de les que en parlà Bernat de Seva.

Jofre de BIURE, ardiaca de San Fructuós a Tarragona, va escriure *Apparatus et commentaria super constitutionibus concilii Tarraconensis anno 1338*, treball que, segons Torres Amat, dèu esser el que posseia Don Antoni Agustín ⁽⁴⁾ ab el títol *Scholia et glossae in Constit. aliquod provincialis ad Joannem Episcopum* y que es conserva al Escorial, d. II, 18, fols. 3-22 ab el títol: *Glosse dni. jaufridi de biure super constitutionibus sacri consilii taracone*. Sospita el mateix escriptor que Jofre de Biure y Guillem de Biure, de qui Ponz d'Icart ⁽⁵⁾ diu que també va compondre uns comentaris a les Constitucions provincials tarraconenses, sien un sol escriptor però que en Frankenau ⁽⁶⁾ els posa com a diferents, y que el segon fos el nomenat *Pere* per Don Antoni Agustín. Diu més endavant que sembla que escrigué algunes adicions o explicacions a la obra

(1) Comentari al usatge *Si ille qui plivium*, fol. CCCXLVI v.º, col. 1.ª També el cita al comentar l'usatge *Princeps namque*, fol. CC v.º, col. 1.ª

(2) *De actionibus*, vol. I, p. 414, col. 2.ª

(3) Comentari al usatge *Princeps namque*, fol. CC, col. 1.ª

(4) Nicolau Antonio, *Biblioth. vetus*, I, 210.

(5) *Grandezas de Tarragona*, p. 261.

(6) Aquest escriptor, *Sacra Themidis*, etc., p. 216.

Scholia et glossae, etc., del anterior. De tot això sembla resultarne que hi havia dos Biure: Jofre y Pere.

Jaume CALVET. Al Escorial, d. II, 17, hi ha, fol. 1: *Jacobi Calveti, Petri Despeus, Jacobi Pauli, Guillelmi de Podio, Arnaldi de Moraria et aliorum super constitutionibus Alfonsi II regis in curia Montisoni*; fol. 51: *Guillelmi de Podio, Petri Despeus, Guillelmi Praepositi, Jacobi Calveti, Arnaldi de Moraria, Bernardi Rovira, Jacobi de Vallesica, Jacobi de Monte Judaico, Jacobi Pauli et aliorum super constitutionibus Petri II regis in curia Barcinone*. Ademés, vegis les citades al tractar de *Ballester*. D. Antoni Agustín diu que n posseïa unes *postillae super constitutionibus et usaticis*.

D'En Jaume CARDONA o CARDÓ (*Cardoni*) en fa grans elogis Callís ⁽¹⁾ a qui serví de guia per son tractat de Pau y Treuga, y en diu «Et multi egregii jurisperiti ac causarum patroni Cathaloniae circa materiam pacium et treugarum ut sepplectionem ei multi modi laborarunt inter quos iudicio meo praecipimus dominus Jacobus Cardoni, olim egregi causarum patronus civitatis Vicensi qui vere pater omnium patronorum causarum Cathaloniae in hac materia debet nominari», etc. Segons Bosch va escriure sobre els Usatges.

Francesch CASTELLÓ es citat per en Marquilles ⁽²⁾. En el manuscrit d. II, 17, del Escorial, hi ha (fol. 96) *Guillelmi Praepositi, Jacobi Pauli, Francisci Castilionis, et aliarum super. const. Curie Perpiniani Regis Petri III*.

A Bernat de CEVA o CEBA, SEBA o SEVA el cita Bosch com autor de unes postilles a les *Costums feudals de Catalunya*, mes les *Consuetudines Cathalonie* qu'estan en el manuscrit del Escorial d. II, 18, (fol. 1210) foren escrites per Bertran de Ceva. (Vegis, més endavant, aquest jurista). Finestres ⁽³⁾, que l'anomena *Seva*, en parla com interpretador dels Usatges (Vegis *Ballester*). Deu esser el que ab el cognom *Sebra*, fou nomenat per Pere III, en carta del 23 de Juny de 1383 ⁽⁴⁾, pera llegir canons a l'estudi o universitat de Lleida, dient esser ciutadà y nadiu d'aquesta ciutat. En el citat manuscrit del Escorial, d. II, 18, hi ha, fol. 40, un parer que donà juntament ab Jaume de Montjuich, Bernat del mateix cognom, Ramon Vinader y Berenguer Vives en un litigi entre el viscomte de Rocaberti y el rey de Mallorca.

Del professor Pere de COLL hi ha al Escorial, d. II, 19, fol. 14, el *Consilium juris* sobre *An autem res que § comunia de legatis habeat locum in secunda dote... et quod sit tutior via et*. Acaba: *Ita consulit hono. petrus de colle in legibus professor famosus*.

Blay DAYSÀ, conseller de Pere III, està citat per aquest monarca en la lletra que desde Valencia a 15 d'Octubre de 1343 dirigí a son tresorer Bernat

(1) *De Pace et Treuga*, proemi, fol. II.

(2) Comentari al usatge *Princeps namque*, fol. CC, col. 1.^a

(3) *In Hermogeniani. Icto. Juris epitonarum: I*, proemi.

(4) Rubió y Lluch. *Documents per l'Historia de la Cultura Mig-Eval*, doc. CCCXLIII, ab referencia al Arxiu de la Corona d'Aragó, reg. 128, fol. 22.

d'Olzinelles, manant que entregués al viscanceller Arnau de Moravia, el *Digestum vetus*, al doctor Joan Ferràn Munió l'*Infortiatum*, a aquest Daysa el *Volumen* y al jurisperit de Manresa, Jaume de Far, el *Codex* (1).

Guillem ¿DESALMS? (Desalmos). Al manuscrit del Escorial d. II, 17, hi ha (fol. 18) *Glossae sive postillae Jacobi de Vallessia, Jacobi Pauli, Guillelmi Praepositi, Francisci de Podio, Guillelmi Desalmos, Petri Alberti et aliarum super constitutionibus Jacobi II regis in prima curia Barcinone*.

Pere DESPENS es citat per Callís (2) y Mieres (3) (el segon l'anomena *Dispens*), dient que era *legum doctor ilderdensis*, y afegint Franckenau que els seus manuscrits estaven recòndits en caixes precioses. Es un dels autors de les Gloses als Usatges que, conservantse a l'Escorial, d. II, 18, han sigut esmentades al parlar de Ballester. El dia 14 de Septiembre de 1315 concorré en el palau reial de Barcelona, al acte del jurament prestat per Jaume II de servir la sentència donada per Berenguer d'Argelaguers, ardiaca d'Urgell, y Bertran de Seva, jurisconsult que citarém més endavant, definint la qüestió referent als drets que aquell monarca pretenia competirli a Tremp.

Guillem DOMENGE o DOMENECH (*Dominicus*), anotà els Usatges. Diu Torres Amat que escrigué un comentari citat per Mieres, però aquest autor (4) sols parla d'una postilla que hi ha en el llibre de G. Domenge, sense expressar quin sia aquest llibre. Don Antoni Agustín (5) tenia el manuscrit *Guillelmi Dominici sive Domenge Guil. Praepositi, Calicique et aliorum antiquorum* (6) *notae super usaticos Barcinon*.

A Joan de DONÇ el cita Mieres (7) com a jurisperit gironí que escrigué unes apostilles a les Constitucions de Catalunya.

EROLS. Vegis *Area*.

EYMERICH (Fr. Nicolau), 1319-1399. Nadiu de Girona, capellà de Gregori XI y inquisidor general dels Estats de la Corona d'Aragó (8). Ses diferents obres tenen importància per el dret y sa historia:

1.ra *Directorium inquisitorum*. Obra monumental que Eymerich donà a llum a Avinyó l'any 1376 (9).

(1) Rubió y Lluch. *Eod.*: doc. CXVIII, ab referencia al Arxiu de la Corona d'Aragó, reg. 1306, fol. 140 v.º

(2) *Viridarium militiae*, cap. IV, núm. 19.

(3) *Apparatus*, vol. I, fol. 51, col. 1.ª, de l'edició de 1621.

(4) *Apparatus*, etc., vol. I, fol. 74 de la 1.ª ed. Tomo I, 174, vol. 2.º de la edició de 1621.

(5) Nicolau Antonio. *Biblioth. vetus* vol. I, p. 368, col. 1.ª, y Franckenau, *Sacra Themi-dis*, sec. IX, número 26, p. 216.

(6) S'ignora qui eren aquets altres antics autors de notes.

(7) *Apparatus*, etc., col. 2.ª, cap. XLIV, núm. 2 (vol. I, p. 53 de l'edició 1621).

(8) Vegis Grahit, *Catalanes ilustres. El inquisidor Fray Nicolás Aymerich*: Gerona, 1878.

(9) Barcelona. Luschner, 1503. — Roma, In aedibus pop. rom, 1578. — Venecia, 1578 (Vegis Grahit). — Roma, 1385, edició ilustrada per Francisco Peña, oidor de la Rota per Aragó, y dedicada á Gregori XIII. — Roma: Apud Georgium Ferrarinni, 1587. — Venecia, 1591 (Vegis Grahit). — Venecia: Simeon Vasalini, 1595. — Venecia: Apud Marcum Antonium Zaltarium, 1595. — Roma, 1597 (Vegis Grahit). — Venecia, 1607 (Vegis Grahit).

Diu en Grahit en sa esmentada obra, pág. 102, que en 1607 un Abat de Morlaux va formar un compendi d'aquesta obra y la publicà ab el títol: *Le Manuel des Inquisiteurs d'Espagne et Portugal. Ou abrégé de l'ouvrage intitulé: Directorium Inquisitorum composé vers 1358 par Nicolas Eymerich, Grand Inquisiteur dans le Royaume*

2.ⁿ *Tractatus de potestate Papae* (Torres Amat y Grahit). Inèdita.

De Jaume de FAR (de Faro) confirma Callís ⁽¹⁾ que era de Manresa y diu que va comentar l'usatge *Cunctum malum*, tractant de la guerra.

De Fra Joan Ramon Ferrer en la Biblioteca de ca'n Dalmases (Barcelona) existeix, N. 5, un manuscrit *De antiquitate legum*, en el qual se consigna, ab la data de 15 de març de 1448, que fou escrit a Bolonia y destinat a Pere arquebisbe de Tarragona. Segons referencies, a la Biblioteca Reial de Dresde hi ha un manuscrit miscelani d'aquest segle XV, procedent de Barcelona y escrit de ma del notari Pere Miquel Carbonell. Després d'opusculs de juristes bolunyesos, d'algunes constitucions catalanes y d'un tractat de P. de Unçola sobre contractes, adicionat per Gabriel Canyelles notari de Barcelona, conté un informe de *Joannes Raimundus Ferrarius* «trasladat de Bolonia a Barcelona», sobre la qualitat de membres de la *Matricula jurisconsultorum* de Barcelona. Sembla esser una diatriba contra un Estatut d'aquesta ciutat y que fa conèixer molts detalls del estat de la classe de juristes de Barcelona en aquell temps.

Respecte a Enrich d'HORTA diu Torres Amat: «*Tractatus de contratibus consensualium editus in studio Bononiensi anno 1390. S. Cugat.*»

De Bernat LUNES, citat per en Marquilles al glosar l'usatge *Princeps namque* (fol. CCV^o col. 1.^a) hi ha al Escorial, d. II, 18, seté lloch, *De castello ad cuius jurisdictionem pertineat et de represaliis*.

Jaume de MONELLS (Monellis) es anomenat per Oliba ab referencia a Marquilles en el comentari al usatge *Statuerunt equidem*, on ⁽²⁾ efectivament es citat com havent escrit respecte a les testimonies dels jueus. Res de nou afegeix Nicolau Antonio ⁽³⁾.

De Nicolau de MONTBLANC (Montis Albi) hi ha al Escorial, d. II, 9, fol. 8 v. uns *Dubia et super iis consilia jurisconsultorum Cathaloniae* en un plet seguit a Tàrrega, seguint uns alegats de Miquel Xicot, jurisperit barceloní, y Pere Costa, advocats de dita vila, en un altre plet que aquesta tenia ab Gaspar de Inorra, senyor de Claresvalls.

Jaume de MONTJUICH (a Montejudaico) ⁽⁴⁾ nadiu de Barcelona, jutje en

d'Aragon. On y a une courte Histoire de l'établissement de l'Inquisition dans le Royaume de Portugal tiré du latin Louis à Paramo à Lisbonne. MDCCLXII. El compilador, ademés d'equivocar l'any en que l'Eymerich escrigué el Directori, suposa que aquesta obra era la norma que se seguia no més a Espanya y Portugal pera l'enjudiciament de les causes inquisitorials, sent aixís que ho era de tots els països y precisament a l'Espanya y Portugal era on menys se seguia desde que Torquemada havia escrit son manual. En el fons d'aquesta compilació es censuren fortament el Tribunal del Sant Ofici y les idees y privilegis de l'Eymerich (Vegis Feller *Dictionnaire Historique*). Es traducció, Nic-Eymerico. *Manual de inquisidores para uso de las inquisiciones de España y Portugal. Traducida del francés en idioma castellano, por D. J. Marchena. — Montpellier: F. Aviñon, 1821, 8.º redu., ps. VIII 122.*

(1) *De Pace et Treuga, Vicissimum dubium*, fol. 78 v.º, col. 2.^a

(2) Fol. CCCXXXIX v.º, col. 2.^a

(3) *Biblioth. vetus*, X, p. 266.

(4) En la precedent centuria visqué un altre Jaume de Montjuich *procurator pro domino rege*, citat en tres lletres d'Alfons II. Arxiu de la Corona d'Aragó, reg. 71, fol. 110, reg. 82, fols. 13 y 168 v.º (Rubió y Lluch, *Documents per l'història de la cultura catala mig-èval*, vol. I, docs. IV, VII y X.)

aquesta ciutat, abans professor a l'universitat de Bolunya y de qui se sab que vivia en l'any 1321, es ben conegut per la glosa als Usatges, continuada a l'obra d'en Amorós, *Antiquiores*, etc. (1).

Nicolau Antonio (2) ab referencia al index publicat per D. Antoni Agustín, cita:

- A. — *Apparatus in Usaticos barcinonenses.*
- B. — *De practica Usatici.*
- C. — *De jurisdictione regia.*
- D. — *De nominibus Baronum Cataloniae.*

D. Antoni Agustín, emperò, cita aquests y altres treballs del modo següent:

- A. — *Iterum in usaticos Barcinon.*
- B. — *Lecturae super Usaticos Barcinonensibus cum quibusdam additionibus in margine.*
- C. — *Apparatus in Usaticos Barcinonenses.*
- D. — *Consilium super constitutione regis Petri, quae incipit: Item quod in terris, etc.*
- E. — *Ejusdem et Bernardi de Seva, Raimundi Vinaderii, Berengarii Vives et Bernardi de Montejudaico Illorum Barcinonensium consilium datum super Usatico Auctoritate rogatu, secundo, super negotio nobilis vicecomitis de Rupemartino et illustris Regis Jacobi Majoricam* (3).
- F. — *Practica Usatici de jurisdictione regia.*
- G. — *De nominibus baronum Cataloniae, de Pace et Tregua consilia.*

Al Escorial hi ha: A) d. II, 18, fol. 57, *Jacobi de Monte Judaico super Usaticos Barcinone*; B) d. II, 17, fol. 51, les gloses a les constitucions de Jaume II de que hem parlat al tractar d'en Ballester, y *Guillelmi de Podio, Petri Despeses, Guillelmi Praepositi, Jacobi Calveti, Arnaldi de Moraria, Bernardi Rovira, Jacobi de Vallessica, Jacobi de Montejudaico, Jacobi Pauli, et aliorum super constitutionibus Petri II regis in curia Barcinone.*

En la Biblioteca Nacional de França hi ha els manuscrits següents:

2671 del Catàlech antich del *Fons llatí*. — Després dels Usatges: *Jacobo de Montejudaico super usaticis Barcinone.*

4670 A. del mateix Catàlech. — Després dels Usatges y altres preceptes: *Jacobus de Montejudaico Glosse in librum usaticorum Barcinonen.*

Es probable que molts dels esmentats treballs relatius als Usatges foren refundits en la glosa publicada per Amorós.

(1) Barcelona, 1544.

(2) *Biblioth. vetus*, VI, cap. 4.º, §§ 239 y 240, vol. II, p. 153.

(3) *Vegis Bernat de Ceva o Seba.*

A Bernat MONTJUICH (*Montejudaicus*) el cita Callís (1) juntament ab Jaume Matheu, jurisperit de Barcelona, y Benet Bordils, doctor en lleis de Girona, com a dictaminants en un assumpte de *Pau y Treuga* de Jaume de Tàrragona contra el comte de Pallars. Donà, ab altres juriconsults, el parer de que s'ha parlat al tractar d'en Ceva o Seba.

De Arnau de ¿MORERA? (*de Moraria*), el viscanceller a qui Pere III donà el *Digestum vetus* (2), y de Guillem de Puig (*de Podio*), Don Antoni Agustín (3) tenia *Scholia et Guillelmi de Podio et Arnaldi de Morava* (4) *et aliorum antiquorum. Liber in carta annorum. C. forma folii*. Segons Oliba (5) escrigué també postilles, a les costums feudals o de Pere Albert.

Francesch d'ORTIGUES (*de Ortigis*). Vegis *Area*.

Pere PASCÁS (*Pascasii*). Vegis *Area*.

R. de PAPIOL (*de Papiollo*) es citat per Marquilles (6) com a conseller del Rey, que tractà de l'aplicació del usatge *Princeps namque*.

Bernat de PONT es citat també per Marquilles (7), dient que fou *doctor antiquissimus, causarum patronus civitatis barchinone*.

Francesch de PUIG (*de Podio*). Vegis *Ballester*.

El Dr. Jaume de PUIG (*de Podio*), de Barcelona, segons ell consigna en el manuscrit que es conserva al Escorial, d. II, 19, fols. 9-13, en que després dels discursos de l'ardiaca de Bolonia a la seva pasantia, hi ha el *Sermo quem feci pro pretendendo insignia doctoratus*. Vegis *Ramon de Area*.

Guillem de PUIG (*de Podio*). Veginse *Ballester Morera y Vallseca*.

Bernat de PUIGCERCÓS (*de Podio Cercosso*), inquisidor de Catalunya en 1320, escrigué la resposta a la qüestió *An violaria et censualia sint honesta* que està a continuació del tractat escrit per Ramon d'Area. (Vegis aquest.)

De Jaume QUINTANA diu Torres Amat: «que fou juriconsult de Barcelona, que el cita Mieres y se l'anomena en la *Coronació del Rey D. Jaume*. El mateix escriptor cita un altre *Quintana*, sense datar la seva existencia y limitantse a dir: «Quintana (Pablo): *De laudibus justitiae oratio*.»

P. de REJADELLS (*de Reyadello*) es citat per Marquilles (8).

Bernat ROVIRA. Veginse *Ballester y Calvet*.

SEBA (Bernat). Vegis *Ceva*.

D'en Joseph SESSÉ diu Marcillo (9) que fou d'origen aragonès y nascut a Tortosa, que estudià jurisprudencia a Lleida, fou oidor de l'Audiencia de Saragoça y del Consell Suprem de la Corona d'Aragó, y que escrigué: *Tractatum*

(1) *De Pace et Tregua; vicissimum tertium dubium*, fol. LXXVI, col. 2.^a

(2) Vegis lo dit al parlar de Daysa.

(3) Núm. 434, p. 101.

(4) Aixís l'anomena D. Antonio Agustín. Altres li diuen *Moravia*.

(5) *De actionibus*, I, p. 413.

(6) Comentari al usatge *Princeps namque*; fol. CXCIX v.^o, col. 2.ª, y fol. CC v.^o, col. 2.^a

(7) Eod., fol. CC v.^o, col. 1.^a

(8) Comentari al usatge *Princeps namque*, fol. CC v.^o, col. 1.^a

(9) *Crisi de Catalunya*, p. 336.

de inhibitionibus et excusatione Privilegiata et guarentigia facienda, eadem in vim exceptionem seu Iuris firmæ retardanda, treball publicat junt ab el *Consilium de Syndicatu, in quo Syndicatus materia exacte excuditur*. — Barcelona, 1608 y Frankfort, 1615. — I. vol. in fol.

SEVA (Bernat). *Vegis Ceva*.

A Bertran de SEVA el cita Marquilles ⁽¹⁾ al tractar del jurament del vassall. Oliba reproduceix la cita. Al Escorial, d. II, 18, fol. 121 v. hi ha *Consuetudines Cathalonie scripte per Bertrandum de Ceva*.

Vidal TERRADES, nadiu de Girona, es citat per Mieres ⁽²⁾ com a autor de postilles a les Constitucions de Catalunya.

A Pere TERRÉ (*Terreni*) ⁽³⁾ el cita Oliba ⁽⁴⁾, com a autor de *Observacions al dret de Catalunya*, y Marquilles com a comentarista del usatge *Princeps namque*. Torres Amat, seguint a Don Nicolau Antonio ⁽⁵⁾, diu que es de temps incert y que, segons consta en l'Arxiu de la Corona d'Aragó, en 1350 hi havia un canonge d'aquests nom y cognom a la seu de Vich, y un doctor en lleis en 1381. Marcillo diu que, en 1321 fou nomenat Bisbe de Mallorca, sentho després d'Elna, que va morir a Avinyó, y que escrigué l'obra *Correctorium juris* que es conserva a la biblioteca del Vaticà, y es de tanta valúia que Calixte III consagrava les vetllades a la seva lectura.

Jaume de VALLSECA (*a Vallessica*), vivia, segons Bosch, en l'any 1375 a Barcelona. Les seves gloses als Usatges foren incloses en la publicació d'Amorós, *Antiquiores*, etc.

Ramón VINADER, nadiu de Tàrraga, ardiaca major de Vich y que morí l'any 1351, es citat en una lletra d'Alfons III (9 d'Agost de 1333) ⁽⁶⁾ com a *consiliarius noster legum doctor*, per haver fet fer per ús del Rey *quendam librum in quo sunt scripti Usatici Barchinone et consuetudines Cathalonie*. Com a escriptor jurídic es citat per Callís. En el Escorial, d. II, 18, es conserven les seves gloses als Usatges y els dos *Consells* que s'han referit al parlar d'en Bernat de Ceva o Seba y Jaume de Montjuich. Son bíbliques les *Concordantiae* que menciona Torres Amat y de les quals s'en conserva un exemplar en la Biblioteca episcopal de Vich.

Berenguer VIVES, de qui diu Marquilles ⁽⁷⁾ que fou *advocatus solemnis Barchinone et vicecancellarius domini regis*, escrigué les g'oses als Usatges esmentades al parlar de Ballester, y fou autor dels dos *Consells* referits, un al parlar, també de Ballester, y l'altre al ocuparnos d'en Ceva o Seba y Jaume de Montjuich, tot ab referencia al Escorial, d. II, 18.

(1) Comentari al usatge 67 *Item statuimus*, quest. 8, fol. CXCVIII v.º, col. 2.ª

(2) *Apparatus*, etc. Col. 4.ª, cap. XLIV, núm. 2 (vol. I, p. 53 de l'edició de 1621.)

(3) Bosch, *Títols d'honor*, etc., p. 367, y Marcillo, *Crisi de Catalunya*, p. 327, l'anomenen *Terrena*.

(4) *De actionibus*, vol. I, p. 414.

(5) *Biblioth. vet.*, II, 153 v 375.

(6) Rubió y Lluch, ob. cit., doc. LXXXVIII ab referencia al Arxiu de la Corona d'Aragó, reg. 468, f. 540 v.º

(7) Comentari al usatge *Princeps namque*, fol. CC v.º, col. 1.ª

ANÒNIM, núm. 4249 del Catàlech antic del *Fons llatí* de la Biblioteca Nacional de Paris. Es un manuscrit de les darreríes de la centuria XIV que en segon lloch conté els Usatges y en el quint un tractat enunciat en els següents termes: *Anonimi tractatus de legitima secundum legem gothorum*.

RECTIFICACIÓ — Corminas (p. 12), ab erro notori, prengué per català al jurisconsult Andreas, qual cognom convertí en *Andreu*, sense altre motiu qu'el fet de trobarse les seves obres entre 'ls manuscrits del Monastir de Ripoll. Formaven part de una collecció de treballs dels glosadors més coneguts (1).

SEGLE XV

D'en Antoni AMAT diuen Oliba y Bosch (2) que escrigué un *Repertorium*, qual manuscrit, segons Torres Amat, existia a la Biblioteca del Convent dels Agustins de Barcelona. S'en troba un exemplar al Escorial, d. II, 1, ab el títol *Repertorium juris praecipue Barcinonensis ordine alphabetico digestum*. També hi ha, d. II, 18, fol. 294, un *Consilium* d'aquest jurista, de Bononat de Pera, Guillem Jordá, Francesch Altamora y altres sobre *An in principatu (Cataloniae) posint duo locum tenentes Regii creare* (3).

Francesch ALTAMORA. Vegis *Antoni Amat*.

Domingo BONFILL y Esteba Trahima foren els autors del MS. del Escorial (d. II, 15, fols. 1 y 2) *Epistola ad Marturianum Amalaricum*.

Jaume CALLÍS, nadiu de Vich (4), deixeble de Dino de Mugello (5), doctor en abdós drets (6), advocat de la Curia eclesiàstica de Tolosa (França) y dels Tribunals de Vich (7) y Barcelona (8), Síndich o procurador elegit per la ciutat de Vich en 1393 en el parlament general que Joan I va convocar per Valencia (9) y també de l'estament militar o noble en les Corts de 1419, jutge provisor y reparador de greuges, confident del expressat monarca y de son successor Martí y conseller d'aquell. Ferran I l'ennoblí y Alfons IV (V d'Aragó) el feu cavaller (10). Juntament ab Narcís de San Dionís y Bononat de Pera, rebé l'encàrrech de traduir del llatí al català, els usatges, constitucions, capítols y actes de corts y de compilarlos metòdicament (11).

Al fi del tractat *Margarita Fisci* expressa 'ls llochs y dates en que escrigué

(1) Vegis Beer, *Die Handschriften des Klosters Santa Maria de Ripoll*, II, 83-85.

(2) Obres y llochs ja esmentats.

(3) No fou català Joan Berber com suposava Torres Amat pel fet d'haver citat En Solsona en el *Lucerna laudemiorum*, ses obres titulades *Viatorium utriusque juris*. Vegis Schulte. *Die Geschichte der Quellen und Literatur des Canonischen Rechts*, 2.ª part. Núm. 213, t. III, p. 380.

(4) Segons Torres Amat, nasqué en 1370.

(5) El mateix Callís glossa l'usatje *Omnes homines debent firmare*.

(6) Segons la portada y el final de la seva obra *Directorium Pacis et Treugae* o *Tractatus de Pace et Treuga*.

(7) Qual Veguería va regentar. Document de 8 de novembre 1395, existent en el Museu episcopal de Vich segons referencia de son conservador Mossen Joseph Gudiol.

(8) El propi Callís en l'opúscul *Extragravatorium Curiarum*, pròlech.

(9) *Curia fumada*, de Vich, manual de Nicolau Matheu, any 1395, segons referencia de Mossen Gudiol.

(10) El mateix Callís en dit pròlech.

(11) Proemi de la 2.ª y 3.ª compilació general, *Constitucions y altres drets de Catalunya*.

y publicà ses obres, y manifesta el propòsit de completar les gloses als Usatges y els borradors o notes referents a la *luitió* del patrimoni real, com també el d'escriure respecte de les Constitucions de Catalunya; mes, com diu Torres Amat, es probable que no ho realisés. Se li coneixen els treballs següents:

1.er Glosa o comentaris als Usatges. A) *Manuscrits*: a) Biblioteca Nacional⁽¹⁾; b) Biblioteca del Escorial⁽²⁾; c) Biblioteca de l'Universitat de Caller⁽³⁾. B) *Estampat*: Per Carles Amorós, any 1544, ab les gloses ordinaria y de Montjuich y els Vallseca (llibre *Antiquiores*, etc.).

2.ⁿ *Directorium Pacis et Treugae* o *Tractatus de Pace et Treugae*, manifestant seguí l'ordre establert per Joan Cardona. A) *Manuscrits*: a) Arxiu de la Corona d'Aragó⁽⁴⁾; b) Id. del Escorial. B) *Estampat*. En bella lletra gòtica, sense colofó y contenint seguidament el Tractat *De sono emisso*⁽⁵⁾.

3.er *Lucidarium* o *Elucidarium Soni emissi*, vulgo *someten* o *De Sono emisso tractatus*, opúscul relatiu al *sometent*. — A) *Manuscrits*: a) Arxiu de la Seu de Barcelona ab el títol *De processu soni emissi tractatus*; b) Biblioteca Nacional⁽⁶⁾ ab el títol (en les cobertes) de *Lucidarium sonni emissi*; c) Id. del Escorial, ab los títols *Tractatus de sono emiso* (d. II, 9, fol. 18) y *Tractatus processus soni emissi* (d. II, 12, fol. 13). — B) *Imprès*: A continuació del *Directorium*.

4.^t *Viridarium militiae* o sia, tractat de la licitud de les lleis de la guerra en el Principat de Catalunya. Imprès en la collecció d'obres d'aquest autor, que serà mencionada més endavant.

5.^t *De Moneta*. Opúscul relatiu a la corporació dels *monetarii* y llurs privilegis. — A) *Manuscrit*: Biblioteca del Escorial⁽⁷⁾ ab el títol *Monetarium seu liber Alcaldorum seccae*⁽⁸⁾. — B) *Estampat*: En l'esmentada collecció.

6.e *De Praerogativa militaris* o tractat dels privilegis dels nobles. — A) *Manuscrit*: Biblioteca Nacional⁽⁹⁾. B) *Estampat*: En l'esmentada collecció.

7.e *Curiarum extragravatorium* o tractat de la convocatíó y celebració de Corts. — A) *Manuscrit*: Biblioteca Nacional⁽¹⁰⁾, ab el títol *De Curiiis*. — B) *Estampat*: En l'esmentada collecció.

8.ⁿ *Margarita Fisci* o tractat del Fisch. imprès en dita collecció.

9.e *Allegationes super facto luitionis inchoatae contra ecclesiam*. D. Antoni Agustín les tenia manuscrites (núm. 432).

(1) D. 31, juntament ab altres obres del mateix Callís, la glosa de G. Vallseca y els Usatjes.

(2) II, 16, signatura presa per l'autor avans del catàlech del P. Antolin, o sia de la primera part, única publicada que no compren aquest MS.

(3) Toda y Güell, *Bibliografía española de Cerdeña*, 2.ª part, n.º 676: «Calicio. *Comentaria in Usaticos*, » I vol. fol. de 106 hojas, escritas á dos columnas, en caracteres góticos. Faltan algunas hojas al final.»

(4) *Colección de Códigos*, n.º 12.

(5) D. Antoni Agustín tenia, n.º 429, *Additiones super Directorio pacis et treugae, et postillae ac quaestiones conclusionesque doctorum super eodem processu pacis et treugae*.

(6) En l'expressat *codice* D, 31.

(7) C. 2, n.º 12.

(8) Seca: Casa de Moneda.

(9) Dit codi D, 31.

(10) El mateix codi D, 31.

10. *Forma sententiae ferendae a iudicibus et provisoribus gravaminum in curiis generalibus electis*. D. Antoni Agustín la tenia manuscrita ab altres tractats (núm. 430).

11. Un *Consilium juris* o parer respecte a qüestions tingudes per Joana d'Orcau, y Joan de Boxadors. Biblioteca del Escorial (d. II, 19, fol. 4).

D'en Callís ha dit el Dr. Torras y Bages⁽¹⁾ que es un verdader escolàstich per son sistema de relacionar el present ab el passat, per son esperit senzill y cristià, per la tendència a fer pràctica y assequible la ciencia, pel desenrotllament lògich de la materia, per la manera natural de dividirla y explicarla y per reflexar en la exposició una llum de veritable evidencia. Ses obres, segons Torres Amat, foren impresas a Barcelona per Pere Posa en 1518, en folio. La edició coneguda es la de Joan Guardiola, Lió 1556⁽²⁾, que comprèn les obres 4.ª, 5.ª, 6.ª, 7.ª y 8.ª.

El Doctor Esperaendeu CARDONA, citat per Socarrats⁽³⁾, Marquilles⁽⁴⁾ y després per en Bosch com a jurisperit de Barcelona y escriptor de dret català y que, segons Torres Amat, en 1406 publicà el *Lucidarium soni emissi* d'en Callís, fou embaixador d'Alfons IV (V d'Aragó) en el Concili de Constança, any 1416.

Pere CATÀ. Al Escorial, d. II, 18, fol. 301, hi ha una glosa *In aliquos Usaticos Barcinone D. Pegera, Guillelmi de Vallesica, Petri Catani, et aliorum*.

Andreu CORNELL, segons una cita d'en Mieres, fou comentador de les Constitucions de Catalunya.

Guillem DESPABORT o Pabort o Prepòsit (*Praepositus*), natural d'Aren⁽⁵⁾, escrigué segons D. Antoni Agustín⁽⁶⁾ y altres:

1.er *De Pace et Treuga ad consiliarios et probos homines Barcinon. et ad Gaudridum de Ortigis, Cancellarium regentem*.

2.ⁿ *De Pace et Treuga*⁽⁷⁾.

3.er *De Privilegio militari*.

4.^t *Abecedarium seu Repertorium*⁽⁸⁾.

5.^t *Additiones variae super constitutione pacis et treguae Ildefonsi Regis quae incipit Divinarum atque humanarum*.

6.^e *Ferdinandi regis forma electionis a electoribus et arbor Regum Aragoniae*.

(1) *La Tradició Catalana*, lib. II, cap. VII, págs. 541-548 de la 2.ª edi.

(2) Estampa dels hereus Corneli a *Septem Grangiis*. Un vol. in fol. A continuació de les obres den Callís va la *Lucerna laudemiorum* den Solsona.

(3) *In tractatum Petri Alberti... Commentaria*, p. 402, col. 1.^a

(4) Comentari al usatge *Princeps namque*, fol. CC v.^o, col. 1.ª, y al usatge *Solidus aurei*, fol. CCCLX v.^o, columna 2.^a

(5) Comtat de Ribagorça que llavors formava part de Catalunya.

(6) *Biblioth. vetus*, llib. IX, cap. VI, § 293.

(7) Socarrats, *In tractatum Petri Alberti... Commentaria*, cap. *Est consuetudo*, n.º 104, pág. 595, col. 1.ª, l'anomena com a escriptor de Pau y Treuga.

(8) Marquilles cita aquest treball ab el títol *Alphabetum juris patriae*.

7.e *Doctorum practitorum Cathaloniae Glossae super constitutione* Hac nostra in Curia Perpiniani. Deu esser el MS. que ab aquest títol se troba al Escorial, d. II, 9, fols. 73 v. 84.

8.^u *Dubia quaedam decissa.*

Ademés al Escorial, d. II, 17, hi ha los opusculs següents: A), fol. 189: *an Johannes sulla et alii vassalli prescribant contra (dominum) in questionibus et communibus et aliis exactionibus*; B), fol. 193, *an Terratenentes teneantur contribuere in questiis exactionibus et aliis muneribus, cum incolis illius civitatis ville vel loci in cuius territorio terras possideant.* També hi ha les gloses sobre diversos usatges esmentades al parlar de Ballester.

D'en Joan FERRER es el manuscrit del any 1462, Barcelona, que es conserva en la Biblioteca universitaria de Caller ab el títol *Concilia* (1).

Francesch FRANCH, regent de la Cancillería, apareix en els colofons de la primera edició del *Apparatus*, etc. de Mieres, com autor d'adicions al manuscrit d'aquesta obra.

Bernat de GUALBES fou un dels tres jutges nomenats per Catalunya y que, juntament ab els d'Aragó y Valencia, pronunciaren el fallo de Casp.

Ferrer de GUALBES ensenyà drets romà y canònic a l'universitat de Bolunya y en el curs de 1554 - 1555 fou rector dels ultramontans (2).

Guillem JORDÀ. (Vegis *Antoni Amat*).

Jaume de MARQUILLES, nadiu de Barcelona, escrigué els més substanciosos y minuciosos comentaris als Usatges (3), que son consultats encara ab fruit y constitueixen un monument al dret propi y especial de Catalunya. Foren estampats baix la direcció y a despeses de Joseph Andreu Riquer, jutge de Barcelona (4), per Luschner en 1505, 1 vol. in fol min. (3 fols. sense numerar y CCCXCVIII fols. numerats).

Jaume MATHEU escrigué, segons Oliba (5), observacions al dret de Catalunya.

Tomás MIERES, nadiu de Girona, llicenciat en cánons (6), conseller d'Alfons IV (V d'Aragó) y ordenador de les *Consuetudines et observantiae diocesis Gerundensis*, escrigué els famosissims comentaris a les Constitucions de Catalunya titolats:

Apparatus super constitutionibus Curiarum generalium Cathaloniae.—1.ª edició ab lletra gòtica, Barcelona, 1533, Primer volum, Carles Amorós. Segon volum,

(1) Toda y Güell, *Bibliografía española de Cerdeña*, 2.ª part, p. 420, n.º 707.

(2) Dallari, *I rotuli dei lettori, legisti e artisti del Studio bolognese dal 1384 al 1799*. (Bologna, R. tip. del fratelli Merlani.) Vol. I (a. 1888), págs. 36, 38 y 41.

(3) Que els dedicà a Pere de Cardona, bisbe d'Urgell.

(4) En el pròlech-dedicatoria als Concellers de Barcelona, diu que era Batxiller en Cánons, de 80 anys d'edat y d'estat eclesiàstich, havent acabat son treball el dia 2 d'Abril 1448. Torres Amat suposa, erradament, que en el comentari al Usatge *Princeps namque*, diu que fou vis-canceller del Rey Martí.

(5) Obra y lloch esmentats.

(6) En els colofons de la 1.ª ed. del *Apparatus*, etc., s'el califica de doctor en abdos drets.

Pere Montpesat. Les dues in fol. En els colofons s'expressa que la obra fou revisada y castigada per Francesch Romeu y adicionada per en Francesch Franch. — 2.ª edició ab caràcters elzeverians, Barcelona: Cormellas, 1621. En la portada del primer volum s'expressa que l'obra ha sigut expurgada y que se li han afegit uns sumaris o taules analítiques pel Doctor en abdos drets Onofre Miquel Puigferrer. Dos vols. in fol. — L'obra es divideix en onze parts nomenades *Collationes* y conté al fi les *Constitucions generals de Catalunya fetes en les Corts generals de Barcelona, celebrades per lo senyor rey Alfonso, en l'any 1434 a 13 de Maig: Sobre la exacció e execució dels censals morts e violaris*, y son comentari.

Cortiada, Miquel ⁽¹⁾, cita un'altra obra d'en Mieres: *De Majoratibus*.

D. Antoni Agustín posseía: a) Un exemplar manuscrit del *Directorium Pacis et Treugae* den Callís ab adicions den Mieres: b) Uns escolis y interpretacions a les Constitucions de Catalunya: *Thomae Mieres J. C. Gerundensis Constitutiones Cathaloniae Scholia et interpretationes*: c) Un exemplar del treball den Despabort (Praepositus) *De privilegio militari* ab adicions den Mieres. Franckemau y Nicolau Antonio el tenen per autor d'un tractat *De homagio et oppresione*, y Torres Amat que ab referencia a la *España Sagrada* ⁽²⁾, recull aquesta afirmació, sense fonament de cap mena suposa que es el llibre de les Costums de la diocesi de Girona. Oliba ⁽³⁾ diu: «scripsit tractatum de oppresionibus, sed neutrum opus est impressum nec est in communi Doctorum »lucubrationibus et opusculis ad jura nostra explicandae compositus, quae »aduc desideramus».

Fou Mieres el gran expositor del dret dels Usatges y Constitucions, y fidel guardador de la puresa de son esperit, no pretengué, seguint l'exemple d'altres, subjectar totes les institucions de Catalunya als motllos del dret romà.

Berenguer de MONTRAVÀ, canonje-sacristà de la Seu d'Urgell, escrigué un repertori jurídic català del que a la Biblioteca de D. Antoni Agustín existia un exemplar ab el títol.

Lumen constitutionum et aliorum jurium Cathaloniae, ordine litterarum ⁽⁴⁾.

Nicolau Antonio ⁽⁵⁾ parla d'un altre exemplar existent al Escorial ab el títol:

Lumen constitutionum usaticorum et consuetudinum Cathaloniae ad relevamen, laboris advocatorum ordine alphabetico digestum, anno MCDXXVI. El volum que en dita Biblioteca el contenia, començava ab *Regnum Aragoniae genealogia* y contenia, també, diferents opúsculs den Callís y *Tarraconensis provinciae quosdam constitutiones Gratianique summam Decreti*.

Cosme de MONTSERRAT, ardiaca de Tarragona, administrador de la Diòcesi de Vich, datari y confés de Calixte III, y que's distingí en el partit del Príncep de

(1) *Decissio*. CXXIV, n.º 29.

(2) *De actio*. lloch citat.

(3) Tomo XLIV, fol. 238.

(4) Nicolau Antonio, *Biblioth. vet.*, llib. X, cap. 3.º, n.º 105, (vol. I, p. 212).

(5) Els mateixos obra y lloch.

Viana, escrigué l'obra *Defensorium ecclesiae potestatis* ⁽¹⁾, que segons en Torres Amat existia en la Biblioteca Real (5-12-C), avuy Nacional.

Guillem de MONTSERRAT, del Camp de Tarragona, citat per Bosch y Oliba ⁽²⁾, fou estudiant a Paris y sa amistat ab el Cardenal Guy de Rochefort el portà a ocupar-se de la pragmàtica-sanció donada per Carles VII de França en 1439 y escrigué: *Super pragmática ista sanctione*. — També *De successionem Regnum Galliae* ⁽³⁾.

PABORT. — Vegis *Despabort*.

Joan PALLERES (Sens dubte, *Pallarés*) en el curs de 1440 - 1441 fou rector dels ultramontans a l'universitat de Bolonia ⁽⁴⁾.

De Jaume PAU, nadiu de Perpinyà y assessor de Joan II, diu Torres Amat ab referencia a Carbonell, que fou molt cèlebre a Espanya y a Italia per les seves ciencia y eloqüència, assessor de Joan II y autor de un gros comentari del Dret romà, ple de sòlides doctrines, havent el juriconsult mallorquí Bartomeu Verí (*Verino*, diu Torres Amat) fet copiar moltes de les seves *postillae* o comentaris. Afegix que morí l'any 1475. De les *postillae* s'en conserven al Escorial les esmentades al tractar de Ballester, Calvet y Desalms, y en el manuscrit citat al parlar d'aquestos (d. II, 17) hi ha, fol. 31, *Glossae sive postillae Guillelmi Suent, Jacobi Pauli et aliorum super constitutionibus Jacobi II regis in tercia Curia Barcinone*. El P. Guillem Antolín, obra citada en la nota 2.ª, diu, p. 460, «que semblen esser apuntacions d'aquest juriconsult les *notae De represaliis y De aliquibus quaestionibus quae ortae fuerunt occasione mortis regis Martini*» (Escorial, d. II, 19, fols. 77 y 79).

El Dr. Geroni PAU, fill del anterior, conseller de Joan II, mort en 1465 y citat per Bosch entre els escriptors de lleis y cànons de Catalunya, es autor del treball, *Epistola ad Petrum Michaellem, Carbonell, regium archivarium super etymologia civitatis Barcinonae* que forma l'apèndix núm. CXXXII, col. 1488, dels continuats a l'obra *Marca hispànica*.

D. PEGERA. Vegis *Catà*.

Boronat de PERA (de *Petra* ó *Petri*), ab Jaume Callís y Narcís de Sant Dionís, fou nomenat traductor y ordenador dels Usatges, Constitucions, Capítols y Actes de Cort. Vegis a *Antoni Amat* un *consilium* donat ab aquets y altres juristes.

A Pere de PONS (*de Ponte*), que fou estudiant a Bolonia, el cita Socarrats ⁽⁵⁾ en concepte de comentarista de les costums feudals.

PREPÒSIT. — Vegis *Despabort*.

(1) Nicolau Antonio, *Biblioth. vet.*, II, p. 255. nota.

(2) Obres y llochs esmentats.

(3) Nicolau Antonio, *Bibliotheca vet.*, llib. X, cap. 16, n.º 865, (vol. I, p. 345).

(4) Dallari. *I rotuli*, etc., I, p. 13.

(5) *In tractatum Petri Alberti... Commentaria*, p. 402, col. 1.^a

El Dr. Onofre Miquel PUIGFERRER escrigué les taules analítiques continuades en la segona edició de l'obra *Apparatus*, etc. den Mieres.

Degué esser català Francesch PUGLIADES, anomenatse Pujades, que en el curs de 1460 a 1461 ensenyà dret canònic a Bolonia ⁽¹⁾.

Pere RABASSES, fou autor d'un comentari a les Decretals quin manuscrit pertanyent a la Biblioteca del Rey Martí, núm. 203, obrava segons diu Torres Amat, en l'Arxiu del Convent de la Mercè de Barcelona.

Francesch ROMEU, professor de lleis y jutge real, revisà y esmenà l'obra *Apparatus*, d'en Mieres, segons consta en els colofons de la primera edició.

Lluís de SALA, professor de Decretals a Bolonia en disset cursos, començant en el dels anys 1466-1467 ⁽²⁾.

Narcís de SANT DIONÍS, canonge de Barcelona, fou elet juntament ab Callís y Bononat de Pera, per la traducció y ordenament dels Usatges, Costums feudals, Constitucions, Capítols y actes de Cort (vegis *Callís*). Escrigué un abreujat o *Compendi* de les Constitucions y Costums, dividint son treball en deu llibres, tal com se troben en la primera compilació oficial. En el proemi diu que son objecte es el de que *casculum soptament hi puxe trobar tot quant vulle*. Procedint de la Diputació general de Catalunya, aquest compendi es troba manuscrit en l'Arxiu de la Corona d'Aragó ⁽³⁾.

Joan de SOCARRATS ⁽⁴⁾ (*Socarratis*), nascut a San Joan de les Abadesses. Pel cabal coneixement del dret feudal de Catalunya son indispensables sos comentaris a les *Costums* o *Commemoracions* de Pere Albert.

Dues edicions estampades en l'any 1551, in fol. ⁽⁵⁾ ab el títol *Joannis de Socarratis jurisconsulti cathalani: in tractatum Petri Alberti canonici Barchinonensis de consuetudinibus Cathalonie inter Dominos et Vassallos, ac nonnullis aliis quae Commemorationes Petri Alberti appellantur, doctissima ac locupletissima commentaria nunc primum typis excusa, quibus feudorum materia diligentissime pertractatur. — His accesserunt Argumenta (quae vulgo Summaria dicuntur) cum indice locupletissimo*.

Al fi del núm. 19 del cap. *Si dominus alicuius castri* ⁽⁶⁾ de dita obra, Socarrats anuncia el propòsit d'escriuren un'altra referent a l'enajenació del patrimoni real, però no hi ha noticia de que ho realisés, dient Oliba: «an id fecerit incertus sum quia talem tractatum non legi». En el núm. 38 del cap. *Barons* ⁽⁷⁾ aludeix a ses *Additiones Pacis et Treuga*, mes no degueren estamparse, y ni tan sols s'en coneix cap exemplar manuscrit.

(1) Dallari, *I rotuli*, etc., I, p. 55.

(2) Dallari, *I rotuli*, etc., I, págs. 71-158, y II, págs. 3-13.

(3) Per la seva descripció: Brocá, *Taula de les stampacions de les Constitucions y altres Drets de Catalunya*, p. 5.

(4) Adverteix Torres Amat que no s'ha de confondre aquest Socarrats ab altre juriscònsult del mateix cognom a qui Jaume II dirigí un rescripte a 3 de les nones de maig de l'any 1293.

(5) Barchinonae, Apud Joannem Gordiolam. — Lugduni (Lió), Apud Antonium Vincentium, y al final: Lugduni. Excudebat Cornelius a Septem Grangiis.

(6) Pág. 214, 1.ª col. de l'edició de Lió.

(7) Pág. 415, 2.ª vol. de la mateixa edició.

Guillem SUENT. Vegis *Jaume Pau*, al final.

A Pere TERRER (*Terreni*) ⁽¹⁾, el cita Socarrats ⁽²⁾, com a intérprete de les costums feudals.

Esteve TRAHIMA escrigué l'*Epistola* referent a la enfiteusis expressada al parlar de Bonfill.

El Doctor Guillem de VALLSECA (*a Vallessica*), fou un dels jutges de Catalunya a Casp. Diu Zurita que era la persona de més autoritat y crèdit y la més estimada entre tots els lletrats, existents en son temps en el Principat, de molta virtut y bondat y de bona consciència y fama. S'en conserva la ben escrita glosa als Usatges. — A) *Manuscrita*: a) Biblioteca Nacional en el *códice* que conté les obres d'en Callís ⁽³⁾; b) Biblioteca del Escorial, també juntament ab les obres d'en Callís ⁽⁴⁾. — B) *Estampada*: En l'obra *Antiquiores* editada per l'Amorós. Ademés al Escorial hi ha la glossa sobre alguns usatges esmentada al citar Pere Catà y P. Peguera.

En la biblioteca de D. Antoni Agustín existien: 1.er (n.º 408). *Postilla super constitutionibus seu usaticis Cathaloniae* ⁽⁵⁾; 2.ⁿ (n.º 323): *De adulteriis secundum jura patriae in Catalonia tractatus*. Torres Amat diu que escrigué en favor de Climent VIII, contra el cisma.

Al Doctor Ramon de la VIA en fa una referencia en Mieres ⁽⁶⁾.

Joan VILAR ensenyà dret canònic a l'universitat de Bolonia en els anys 1459 — 1461 ⁽⁷⁾.

Cal esmentar al notari barceloní Gabriel CANYELLAS, de qui en diu Torres Amat, que escrigué un compendi de Notaria ab el títol *Vademecum... de tribus partibus quibus ars notariae constat, breve compendium*.

ANÓNIMS continguts en MS. d'aquest S. XV. — A) *Formularium sententiarum arbitratorum et arbitratorum juris et aliorum forensium*. (Escorial, d. II, 9, fol. 48). — B) *De institutionibus et substitutionibus materia*. (El mateix MS., fol. 65). — C) *Notae circa Usaticos Barcinonenses et ad tit. de restitutione spoliatorum*. (Escorial, d. II, 15, fol. 36). — D) *Repertorium juris Cataloniae ordine alphabetico digestum* (Escorial, d. II, 18, fol. 23. — E) Notes y gloses a diverses constitucions. (El mateix MS., octau y desè llochs).

(1) Bosch diu *Terrena*.

(2) *In tractatus Petri Alberti... Commentaria*, p. 402, col. 1.ª de l'edició de Lió. — Ho reproduceix Nicolau Antonio, *Biblioth. vetus*, lib. X, p. 271, col. 2.^a

Ignorem si Antonius Tortus citat pen Dallari (*I rotuli*, etc., I, p. 104) era català.

(3) D, 31.

(4) II, 16. Aquesta signatura presa directament, deu esser d'una numeració de que encar el P. Antolin no n'ha donat compte.

(5) A més de *Stemma comitum barcinonensium*, Torres Amat.

(6) *Apparatus*, etc. Col. 4.ª, cap. V, n.º 8 (vol. I, p. 174 de l'edició de 1621).

(7) Dallari, *I rotuli*, etc., I, págs. 53 y 55.

SEGLE XVI

Del Dr. Antoni AGULLANA, nadiu de Girona y abat de San Joan de les Abadesses, Solsona ⁽¹⁾ en cita un tractat *De rebus feudalibus*.

El conegudíssim Dr. Jaume CANCER, de Barcelona, estudià lleis a Osca y Salamanca, fou cèlebre advocat a la dita ciutat y autor de l'obra encara avuy sempre consultada sobre Dret civil y que porta per títol:

Variarum resolutionum juris caesarei, pontifici et municipalis Principatus Cathaloniae ⁽²⁾.

Està dividida en tres parts y aquestes en capítols. Es obra verament catalana, per més que no sempre son autor es despulli dels prejudicis deguts a esser un consumat romanista ⁽³⁾.

BINYAYA. — Vègis *Vinyaya*.

El Dr. D. Guillen de CASSADOR, nascut a Vich, ardiaca de Sant Fructuós a la Seu de Tarragona, auditor de la Rota romana, bisbe d'Alguer, secretari de Lleó X y llegat de Juli II en la cort de Ferran el Catòlich ⁽⁴⁾, escrigué:

1.er *Decissiones seu conclusiones aureae* ⁽⁵⁾: Conté: 40 *Decissiones super regula cancellaria*, 2 *Decissiones super unionem apostolicam ex falsa causa*, 4 *De pensionibus reservativis*, 7 *De reservationibus*, 3 *De decretum reservationis*, 1 *De adquiriendo rerum dominio*, 5 *De constitutionibus*, 14 *De rescriptis*, 1 *De consuetudine*, 3 *De renuntiatione*, 1 *De pactis*, 3 *De procuratoribus*, 2 *De restitutione in integrum*, 3 *De iudicium summarium*, 1 *De mutuis petitionibus*, 4 *De dilationibus*, 9 *De causa possessionis et proprietatis*, 8 *De restitutione spoliatorum*, 7 *De dolo et contumacia*, 6 *De lite pendente*, 5 *De sequestratione possessionis*, 4 *De probationibus*, 1 *De prescriptionibus*, 2 *De jure jurando*, 2 *De exceptionibus*, 1 *De sententia et re iudicata*, 10 *De appellationibus*, 1 *De confirmatione utili vel inutili*, 1 *De clericis residentibus*, 23 *De prebendis*, 10 *De concessione prebendarum*, 1 *De emptione et venditione*, 1 *De locato et conducto*, 1 *De rerum permutatione*, 4 *De testamentis*, 1 *De successione ab-intestato*, 7 *De iure patronatus*, 1 *De sponsalibus et matrimonio*, 2 *De simonia*, 2 *De usuris*, 6 *De privilegiis* y 1 *De verborum significatione*.

2.ⁿ *Epitome de restitutione in integrum* ⁽⁶⁾.

3.er *Decisiones ac intelligentiae ad Regulas Cancellariae diligenter colectae* ⁽⁷⁾.

(1) *Lucerna laudimiorum*, p. 16, col. 2.ª de l'edició de 1556, y fol. 14 v.º, col. 1.ª de l'edició de 1576.

(2) Barcelona: Cendrat, 1594 y 1598, 1 vol. — Lió: Arnaud y Borde, 1670, 2 vols. — Lió: Pere Borde, 1673, 1 vol. — Anvers: Juan B. Verdussen, 1689, 2 vols. — Lió: 1712, 1 vol. — Venecia: Remoldini, 1760, 2 vols. — Barcelona: 1760.

(3) D. Raimond d'Abadal començà a publicar fragmentariament una traducció al català, *Revista jurídica de Catalunya*.

(4) Serra y Postius citat per Torres Amat.

(5) Venecia: a despeses de Miquel Tramezini, 1540, 2 vols. in 8.º, ab portades idèntiques, Paris, 1545. — Lió: Paltinus, 1546, 1 vol.

(6) Antonio Harray, 1586.

(7) Lió, 1547. — Torres Amat cita aquesta obra ab el títol *Super XIV Regulas Cancellariae*.

El Doctor del Reyal Consell Geroni DALMAU es citat per Miquel Ferrer ⁽¹⁾ y Peguera ⁽²⁾, com autor d'un *Liber exemplarium* o diccionari jurídic ⁽³⁾.

El, també, Doctor del Reyal Consell, Miquel FERRER, nadiu de Lleida es-
crigué una obra de jurisprudència rublerta de doctrina dels autors catalans
y que es distingeix per la claretat y la precisió. En aquest segle XVI s'estampà
la segona part que es molt curta, al ensemps que la menys important, y que
porta per títol:

*Observantiae Regie Audientiae circa formam decidendi causas in ea Audien-
tia vertentes* ⁽⁴⁾.

Anotà tota l'obra y la publicà Segimon Despujol en el segle següent, ab el
títol:

Observantiorum Sacri Regii Cathaloniae Senatus ⁽⁵⁾.

Segons diu Torres Amat, Nicolau Antonio ⁽⁶⁾ creu que també es autor del:
Methodus sive ordo procedendi judiciarius secundum foros Aragoniae ⁽⁷⁾.

D'en Pere MALFERIT, de Barcelona segons Caresmar, diu Marcillo ⁽⁸⁾, que
escrigué y dedicà a Maximilià d'Àustria:

*Apologeticum juris responsum pro justitia Regum Catholicorum in occupa-
tione Indiarum.*

Pere March MARTÍ, nascut a Valencia y professor a l'Universitat de Lleida,
escrigué ⁽⁹⁾:

*Ad iudicium Salomonis interpretatio super Textum in cap. Afferte mihi gla-
dium de praesumptionibus.*

El Dr. Aníbal MOLES que, segons diu Torres Amat, nasqué a Nàpols de
pares catalans, fou regent de la Cancilleria napolitana y del Consell Suprem
d'Italia. El mateix escriptor diu que publicà:

1.er *Decissiones Supremi Tribunalis Regiae Camerae Regni Napolis superiore
saeculo exarctae* ⁽¹⁰⁾.

2.ⁿ *Responsa de legitima successione in Portugaliae regno pro Philippo Se-
cundo.*

3.er *De ejusd. legit. successione in Ducato Britanniae pro Serenis. Infanta Isa-
bella.*

Francisco MOLÍ (*Molinus*) nadiu de Lleida, successor de son pare, Pere, en
una càtedra de cànons de la mateixa ciutat, y del Consell rey al de Mallorca,
escrigué les següents obres:

(1) *Observantiarum*, 1.ª part, caps. 19, 29 y 31.

(2) *Praxis civilis*, Rub. 4.ª, n.º 25.

(3) Abunden els diccionaris jurídicis anònims que, per son us, formaven els advocats catalans.

(4) Barcelona: Cendrat, 1580, 8 fulles in fol. min.

(5) Barcelona: Graells y Dotil a despeses de Joan Simon, 1608, 1 vol. de in fol. min.

(6) No ho hem sapigut trobar.

(7) Saragoça: 1554, 1 vol. in 4.º

(8) *Crisi de Catalunya*, p. 361.

(9) Schulte, *Die Geschichte der Quellen und Litteratur des canonischen Rechts*, part III, sec. 1.^a, p. 750.

(10) Nàpols: 1670, 1 vol.

1.er *De ratione docendi ad summum Hispaniae ceterioris Senatam, singularis enarratio* (1).

2.ⁿ *Commentarium in rubrica et l. unam pandectorum quae sub titulum: Si quis jus dicendi, inscribitur.*

3.er *De brachio seculari Ecclesiae praestando, et multis judicum auxiliis celeberrimi Comentarium in tres libros distincti: His accessit liber singularis de sacra homicidio amittenda immunitate* (2).

4. *Tractatus celebris et insignis de Ritu nuptiarum et Pactis in matrimonio conventis* (3). Es la principal y interessantíssima pel dret familiar de Catalunya. Està dividida en tres llibres y s'ocupa exclusivament dels pactes continguts en les capitulacions matrimonials y llurs efectes.

Les dues darreres obres son pòstumes.

Antoni OLIBA, natural de Porta, Cerdanya (actualment francesa), estudià a Tolosa y Lleida, y després de graduat ho fou a Salamanca; professor de Dret a Lleida, advocat a Barcelona y magistrat de l'Audiencia de Catalunya, havent refusat el càrrech de Fiscal en el Consell Suprem de la Corona d'Aragó. Els seus treballs se distingeixen pel mètode, exactitut, claretat y alt criteri. Son els següents:

1.er *Commentarius ad usat. Alium namque. DE JURE FISCO, lib. 10 constit. Cathaloniae. Parvum quidem opus ac levidense, set tamen utile ac necessarium, ad legum et constitutionum Cathaloniae, usaticorumq. Barchinon. intelligentiam: et ad demonstrandum proprium regum officium, ac vere regium, quod in liberatione vi oppressorum de manu calumniantium, et afflictorum sublevatione, positum est et constitutum. Huic accessit et adiuncta est brevis summa et explicatio iurium regalium, quae Rex Aragonum, et Comes Barcinonae exercet cum debita moderatione in bonis, et personis ecclesiasticis provinciae Cathaloniae* (4). Justes son les paraules que califiquen el llibre de petit però necessari pera la coneixença de les lleis de Catalunya ab qual sava fou escrit, y constitueix un element importantíssim històrich-jurídich. Està dedicada al famós Diego de Covarrubias.

2.ⁿ La gran obra indispensable pera estudiar l'origen y la naturalesa de les institucions civils de Catalunya. Mort l'autor, la publicà son gendre Hipòlit Muntaner, ab notas propies y el títol:

(1) Lleida: 1579, 1 vol. in 4.º

(2) Barcelona: Onofre Anglada a despeses de Joan Simon, 1606, 1 vol. in 4.º — El primer treball comprèn 272 pàgines y el 2.ⁿ ab portada especial però ab numeració correlativa, desde la pàgina 273 fins a la 359. Dedicatoria al Cardenal Belarmino.

(3) Barcelona: Llorenç Deu a despeses de Joan Simon, 1618, 1 vol. in fol. min.

(4) Barcelona: Graells y Dotil, 1600, 1 vol. in 8.º Index de materies, 371 pàgs. de text y un index analítich.

Dèu esser una impressió especial de la segona part o tractat de les Regalies, en quant a les persones eclesiàstiques, la que en Lipen (*Biblioteca Realis Juridica post virorum clarissimum Gottlieb Struvii Friderici et Gottlob. Augusti Jenichenii. Curas emendata, multis accessionibus aucta et locupletata adjecto etiam decurato Scriptorum. Indice instructa*: Lipsiae, 1737, 1 vol., p. 592, col. 1.ª, verb. *Cataloniae*) cita ab el títol *Brevis summa regalium quae Rex Aragonum et Comes Barcinonensis in bonis et personis ecclesiasticis provinciae Catalonia exercent*: Barcelona, 1600, 1 vol. in 4.º

Ant. Olibani civis honorati Barchinonae in albo conscripti et Regii senatoris ac fisci patroni. COMMENTARIUM DE ACTIONIBUS ⁽¹⁾. Està dividida en dues parts, subdividides en títols y capítols.

Bernat PAPIÓ (*Papius*), fill de Falset ⁽²⁾, escrigué y publicà:

Opusculum de reformatione populi cum ornato loquendi noviter editur per Bernardi Papium jurium professorem divertissimum ⁽³⁾.

En el MS. del Escorial d. II, 9, citat al parlar d'en Montblanch (S. XV), s'anomena un Bernat Papió.

Angel del PAS, nascut a Perpinyà l'any 1540, visqué a Barcelona com a religiós franciscà ab els noms de Joan Carles, y diu Schulte que era tingut en tanta consideració a Roma, com que els seus escrits foren presentats al Magister S. Palatii. Escrigué:

De auctoritate Cardinalis Protectoris ⁽⁴⁾.

El famós Dr. Lluís de PEGUERA, nascut a Manresa, assessor del Capità general y Senador primari, o sia primer magistrat de l'Audiencia de Catalunya.

A) De Dret penal y Procediment criminal: a) Títols, primera edició ⁽⁵⁾: *Liber quaestionum criminalium in actu practico frequentium et maxime conducibilem et in Sacro Regio Criminali Consilio Cathaloniae pro maiore earum parte decisorum*. Les demás edicions ⁽⁶⁾: *Quaestionum criminalium in actu practico frequentium et maxime conducibilem, etc.* — b) *Decissiones aurae*, en dos volums. Volum I: *Decissiones aurae in actu practico frequentes ex variis Sacri Regii Concilii Cathaloniae conclusionibus collectae. Cum additionibus in quinquaginta priores quae antea sine eis editae fuerunt* ⁽⁷⁾ *Tomus primus* ⁽⁸⁾. — Volum II. Després de la mort d'en Peguera fou publicat per son fill Joan, ab pròleg y sumari d'en Segimon Despujol, y el títol *Decissionum aureum ex variis Sacri Cathaloniae Senatus conclusionibus collectarum discursus theorico et practico comparatum. Tomus secundus* ⁽⁹⁾.

B) De procediment criminal y civil: *Praxis criminalis et civilis* ⁽¹⁰⁾. D. Acaci de Ripoll adicionà aquesta obra y la publicà ab el títol *Nobilis D. Ludovici de Peguera, Regii senatoris in Supremo Cathaloniae Senatu. Praxis criminalis et civilis, haec additionatu juribus Decisionibusque diversorum Senatum. Per nobilem Don Accacium de Ripoll..... Adest etiam Praxis in Curia Vicarii Barchin.*

(1) Barcelona: Graells y Dotil, 1606, 2 vols. in fol. min. El 1.º de 590 pàgs. de text y el 2.º de 504. Taules analítiques.

(2) Segons refereix en la dedicatoria de la seva obra.

(3) Barcelona: Monpesat, 1534, 1 vol. in 8.º, XII y XLIX fols.

(4) Schulte, *Die Geschichte der Quellen und Litteratur des canonischen Rechts*, 3.ª part, 1.ª secció, p. 733.

(5) Barcelona: Gotart, 1585, 1 vol. in fol. min.

(6) Barcelona: Cendrat, 1605 y 1611. — Venecia: I. A. Samaschim, 1608. — Turin: per Dominum Taurinum, 1612. In fol. min. — Torres Amat cita una edició de Venecia de l'any 1590 y un altre de Francfort any 1549.

(7) No coneixem l'edició a que es refereixen aquestes paraules.

(8) Barcelona: Cendrat, 1605, in fol. min.

(9) Barcelona: Mathevat, 1611, in fol. min.

(10) Barcelona, 1603.

servanda noviter a dicto Auctore elaborata (1). No es, com per son títol podria creures, un mer tractat d'emplaçaments, excepcions dilatorias, probes, sentències, apelacions y execució de sentències, sinò que en ell es importantíssima la part especulativa en la qual tracta de la Justicia, missió dels governants, qualitats y devers del jutge, essent notable son interès històrich en quant al procediment inquisitiu y les regalies.

C) De practica civil: *Praxis civilis*, estampada ab adicions d'en Ripoll y d'en Amigant ab el títol *Praxis civilis nobilis Don Ludovici de Peguera minorissensis doctissimi ac primarii senatoris in Sacro Regio Cathaloniae Senatu. Addicionata juribus, decissionibusque diversorum senatum per nobilem Don Accacium de Ripoll..... denuo adaucta et illustrata recentioribus exemplaribus, formulis, et observantia per nobilem Don Petrum de Amigant...* (2)

D) Respecte a l'objecte dels Usatges: *Repetitio super cap. Usatic. Quoniam per iniquum.*

E) Respecte al dret feudal y enfitèutich: *Aurea et elegans repetitio in cap 3 incipien: Item ne super laudemio etc., Domini regis Petri III, in curia Cervariae in qua multa de feudis, laudemis de iure praelationis in alienatione rerum feudaliuum* (3). Fou reestampada ab adicions d'en Vilaplana y ab el títol *Illustrationes feudales et emphyteuticales ad constitutionem: Item ne super laudemio, 2 vol. I. tit. 28. de Iure Emphyteutico, Et ad strenuum Senatorem, Magistrum, Doctorum et perspicassimum interpretem, Nobilem Ludovicum a Peguera, illam exponentem, Regii Senatus oraculis, Iuridicis sanctionibus, Authorum placitis insignitatae, ac elaboratae*, ab Antoni de Vilaplana..... (4)

F) De Dret públich: Corts, a) *Practica, forma y stil de celebrar Corts generals en Catalunya y materias, incidentes en aquelles. Dividida en tres Parts. Per lo noble Don Luys de Peguera del Consell de sa Magestat en la Real Audientia de Catalunya. Escut de la Diputació. De manament dels Senyors Deputats de Catalunya* (5).

(1) Barcelona: Lacavallería, 1649, 1 vol. in fol. — Segueix ab portada especial, però ab numeració correlativa, la obra d'en Ripoll *Ordo judiciarius*.

(2) Barcelona: Figueró, 1674, 1 vol. in fol. min.

(3) Barcelona: Malí, 1577, 1 vol. in fol. min.

(4) Barcelona: Figueró, Suriá y Llopis, 1687, 1 vol. in fol.

(5) Barcelona: Margarit, 1632, y Figueró, 1701, 1 vol. in 8.º

Un fill del autor, anomenat Joan, feu conèixer aquest treball, y dirigi als diputats la següent hermosa lletra que va al començ d'aquell: «*Molt illustres Senyors: — Entre diversos treballs que he trobats de mon pare Don Luys de Peguera, despres de sos dies mes vintu a les mans un llibret de celebratio de Corts generals, treballat tan solament ab intencio de instruir a les persones que poden entrar en ellas, y per la poca edat, y falta de experientia, no tenen notitia de la materia: y no de fer volums ni tractats de Corts, puix no faltan practichs Catalans y de altres nations que la han tractada copiosament. Y perque sent lo assumpto de tant publica utilitat, que nos pot considerar major, puix depenja de la celebratio de Corts generals, tot lo govern de la Provincia, y la prestantia y auctoritat dels tres staments, que concorren en elles: considerant que la Magestad del Rey y senyor nostre don Phelip Tercer ve a concluir les ques començaren en lo any 1626, acudint a ma natural obligacio, en quant a ma patria, per no priuarla del benefici que li pot resultar desta Practica: y en quant a mon para per no mostrarme ingrát als que per naturaleza y tan sabudes causas dech regonexer conformantme ab sa intentio, he determinat entregar y lliurar dits treballs de Corts a VSS com a representant aquelles ab los tres staments ab ques forma son Consistori. Soplich a VSS. sien servits acceptarlos puix merexen tota aquesta honra les vigilies, lo cuydado, lo zel y*

b) En la bibliografia d'en Lipen ⁽¹⁾, es menciona l'obra *Brevis summa regalium Rex Aragonum*.

El cronista D. Geroni PUJADES, de Barcelona, assessor del comtat d'Am-puries y comissari general, escrigué segons Marcillo ⁽²⁾.

Discurso sobre la justa asistencia de los concellers de Barcelona y síndicos de la Generalidad de Cataluña ⁽³⁾.

Cristòfol ROBUSTER, nadiu de Reus, dignitat del capítol de la seu de Tar-ragona, de la Rota romana y Bisbe d'Oriola, escrigué ⁽⁴⁾:

Decisiones.

Francisco ROBUSTER y SALA, també de Reus, canonge de Barcelona, Bisbe d'Elna y membre del braç eclesiàstich en las Corts de 1587, segons Elías Estrugos ⁽⁵⁾ citat per Torres Amat, escrigué en català.

El gran romanista Antoni Ros (*Roscius*), de Perpinyà y magistrat de l'Au-diencia de Catalunya, es autor de l'obra:

Ad invictissimum, felicissimum, que Philippum Hispaniarum Regem Catho-licum, Memorabilium juris libri III. Antonii Roscii Perpinianensis Juris Con-sulti, Regnique Senatoris in Sacro Regio Barcinonensium Consilio nunc pri-mum editi ⁽⁶⁾.

Segons Bosch deixà moltes obres manuscrites, y Torres Amat assegura, de referencia a un descendent del autor, que foren portades a París.

Finestres ⁽⁷⁾, diu: «es his qui Romanas Leges eruditionis veluti face illus-traverunt, primus fuit Ant. Roscius, qui ab Andrea Alciato primo Jurispru-dentiae Romanae restauratore edoctus, et tanti praeceptoris in juri civile »exponendo adhibita politiarum litterarum ope exemplum sequutus egregios »emisit *Memorabilium Juris libros III* in quibus Institutionem Justineanearum »proemium Justitiae et Jurisprudenciae, itemque Juris naturalis, Gentium et »Civilis definitiones eleganter explicavit; deque origine Juris et Magistratibus, »pari elegantia vel eruditione disseruit. Et maxime dolendum plures alias Roscii »nostri lucubrationes ipsius heredum negligentia periisse.»

Miquel SARROVIRA (o *Çarrovira*), ciutadà de Barcelona escrigué, sobre con-vocació y reunió de les Corts, l'opúscul:

Ceremonial de Corts, obra recopilada de llochs, lleys del Principat de Catha-

«voluntat de la publica utilitat, ab que mon para recopilà ditas materies: y non desmereix mon desig, en »continuar en servey desta Prouincia los que testifican les histories, que per discurs de teps li han fet mos »progenitors, com a fills d'aquella, que amparats ab la grandezza de tant eminent Consistori, y ab les lletres, »nobleza y bons respectes de tals consistorials, en cas aparegue a VSS isquen a llum, ni los detractors s'atre- »uiran á emularlos, ni faltara james en mi memoria desta obligatio, pera seruir-la siempre a V. SS a qui Deu »guarde. Barcelona 28 de Abril 1632 = Don Juan Peguera.»

(1) *Bibliotheca Realis Iuridica*, etc., vol. I, p. 592, col. 1.ª, verb. *Catalonia*.

(2) *Crisi de Catalunya*, p. 326.

(3) Barcelona: G. Martí, 1621, 1 vol. in 4.º

(4) Torres Amat citant a Nicolau Antonio, pero no existeix lo citat.

(5) *Elench dels escriptors catalans* que precedeix a l'obra *Fenix catalá*; Perpinyà, 1644.

(6) Barcelona: apud Claudium Bornacium, 1564, 1 vol. in 4.º

(7) *In Hermogeniani I. Ct. iuris epitomarum*, vol. I, salutació al lector, p. 2.^a

lunya, antichs y practichs Doctors..... per ordinació de les Corts de la vila de Monsó celebrà la gloriosa memoria del Rey Felip, en lo any 1585 ⁽¹⁾.

El Dr. Bernabé SERRA, magistrat de l'Audiencia de Catalunya, escrigué, segons diuen Lipen ⁽²⁾, Nicolau Antonio ⁽³⁾, y Marcillo ⁽⁴⁾.

Annotationes decisivae non minus utiles quam necessariae ad causam debitorum quae in curiis generalibus Cathaloniae inter Bracchia quandoque suscitare solent: quibus facile quisquam percipere poterit quam perniciosus in his sit abusus ⁽⁵⁾.

SESSÉ (Joseph de) nadiu de Lleida, de quina Universitat fou professor abans de serho de la de Saragoça, y Regent de la Reyal Cancillería de la mateixa ciutat, escrigué uns tractats sobre el dret aragonés.

Francisco SOLSONA, fill d'Anglesola, professor a la Universitat de Barcelona y notari en la mateixa ciutat, se consagrà a la enfitèusis y n'escrigué els següents tractats que encara son d'autoritat en la materia ⁽⁶⁾.

a) *Lucerna laudemiorum omnia emphiteutica jura complectens* ⁽⁷⁾.

b) *Stylus capibreviandi cum quodam utile clausarum tractatu* ⁽⁸⁾.

Torres Amat considera escriptor català a Andreu *Tiraquellus*, magistrat de la curia real de París y de qui En Solsona cita ab frecuencia l'obra *De utroque retractu municipali conventionali commentarii duo*: Venecia, 1581. Existeix en la Biblioteca de la Universitat de Barcelona.

D'època incerta mes probablement d'aquet segle, es Jaume VINYAYA o (*Binyaya*), de qui diu En Solsona que es autor d'algunes obres.

Per haver sigut arquebisbe de Tarragona es apelat *Tarraconensis* el conegut escriptor que tantes voltes hem citat com a bibliòfil, Antoni Agustín. De ses nombroses obres, ademés de les Constitucions provincials es important pel dret català la *Leges Rhodiorum navales*, y pel dret en general ho son les *Emendationum et opinionum iuris civilis, Antiquae collectionis Decretalium, Historia conciliorum y Dialogus XL, De emendatione Gratiani* y altres.

Per fi s'ha de citar en Geroni GALÍ, qui ab el treball *Opera artis notariae* ⁽⁹⁾, obrí la serie de notaris autors d'obres faltes de doctrina, però que serviren pel coneixement del dret català en son conjunt y la conservació de sa observancia. En Bosch li atribueix un *Compendium causarum criminalium*.

(1) Montçó, 1585, *Reimprimit per deliberació dels tres braços de les Corts que de present se celebren en lo Convent de Sant Francesch de la ciutat de Barcelona convocadas p. la S. C. y R. M. del S. Rey Don Felip IV d'Arago y quint de Castilla*. Barcelona: Figueró, 1701, 1 vol. in 4.º

(2) Obra citada, vol. I, p. 672, col. 1.^a

(3) *Biblioth. Hispana nova*, p. 60, col. 2.^a

(4) *Crisi de Catalunya*, p. 304.

(5) Barcelona, 1563.

(6) *També Festes e ferials de la Audiencia*. — Barcelona: Jaume Cortés, 1561 (Torres Amat).

(7) Barcelona: Gordiola, 1556. — Lió: hereus de Corneli a Septem Grangiis, ab portada especial en la collecció de les obres d'en Callis. — Barcelona: Jaume Cendrat y viuda Montpesat, 1576, 1 vol. in fol. min.

(8) Barcelona: 1565, y Comellas, 1594, 1 vol. in 8.º

(9) Barcelona, 1582. — Id.: Moya, 1674. — Id.: Andreu, 1682. — Id.: Moya, 1684, 1 vol. in 4.º

SEGLE XVII

El Dr. Francisco AGUILÓ, de Montblanch, assessor del General o Diputació de Catalunya escrigué:

Memorial en el qual se justifica la queja que dan á S. M. los diputados del general de Cataluña, por el perjuicio grande que resulta á las constituciones y otras leyes de dicho Principado, de no ponerse en ejecucion la real sentencia promulgada contra los Inquisidores de dicho Principado por el lugarteniente de S. M. y su real consejo á instancia del fisco real y del Síndico de la ciudad de Barcelona (1).

Pere d'AMIGANT, nascut a Manresa, professor en la Universitat de Barcelona, assessor en el Tribunal de la Capitanía General, en el R. Consell de la Batllia General y en l'Ofici del Mestre Racional (2), Conseller real y jutge en el Rl. consell criminal de Catalunya, ilustrà la *Praxis Civilis* d'en Peguera y les adicions que hi feu en Ripoll (3), y a més es autor de l'obra:

Decissiones et emendationes criminalis seu praxis Regii criminalis concilii Cathaloniae (4).

Torres Amat ab referencia a Caresmar, cita un altra obra que no s troba impresa: *De nobilitate concedenda mortuo et quod possit ad suos posterios transmittere*.

El Dr. Antoni Joan ASTOR, apellat *Quinquarboreo*, nadiu de Tortosa, professor de canons en la Universitat d'Osca, vicari general d'Oriola y Tarragona, escrigué (5):

Responsum sive Tractatus de Synodo Diocessana per Episcopum iudicenda de que illius statutis concedendis sine consensu Capituli (6).

Orenci BENECH y Santolaria, ensenyà dret de les Decretals a la Universitat de Bolonya, durant els cursos de 1692-1699 (7).

El Dr. Gabriel BERART y Gassol, de Barcelona, auditor general de la flota de galeras del principat de Catalunya, consultor del Sant Ofici y relator del Consell Suprem de la Corona d'Aragó, mort violentament en l'any 1640 (8), escrigué les següents obres: A) De Dret públich: *Discurso breve sobre la celebracion de las Cortes de los fidelísimos reinos de la Corona de Aragón, escrito por orden del Consejo Supremo de Aragón dedicado al Excmo. Sr. D. Gaspar de Guzman, Conde de Olivares* (9).

B) D'organització judicial: *Speculum visitationis secularis omnium magistra-*

(1) Sense expressar el lloch y data d'estampació.

(2) Intendent de la Casa Reyal.

(3) Vegis *Peguera*.

(4) Barcelona: Figueró, 1691, 2 vols. in

(5) Marcillo, *Crisi de Cataluña*, p. 300.

(6) Tarragona: Mey, 1604, 1 vol. in 4.º

(7) Dallari, *I rotuli*, etz., vol. III, págs. 158, 162, 170 y 184.

(8) Marcillo, *Crisi de Cataluña*, p. 322.

(9) Sense expressió del lloch d'estampació ni data.

tum judicum decurionum aliorumque administratorum ⁽¹⁾, obra en la que tracta ampliament de la jurisdicció y son exercici.

El Dr. Silveri BERNAT, nadiu de Morella, advocat fiscal de la Visita del General o Diputació de Catalunya, Rosselló y Cerdanya y advocat Real en l'ordre de caballeria de Montesa y Sant Jordi de l'Alfama escrigué l'interessantíssima obra pera l'història del Patronat Real:

Juris responsum pro S. C. et R. M. invictissimi D. N. Philipi III Hispaniarum et Indiarum Regis potentissimi uti administratoris perpetui ordinis militaris Virginis Mariae Montesiae, et sancti Georgii de Alfama; super iure patronatus Ecclesiarum villae Cervariae, Villarum et locorum termini eiusdem. Et villarum de Xivert et de Coais de Viuromano, Villorum, et locorum terminorum earundem, Diocesis Dertusensis. Cui accedunt Tituli apostolici quorum Vigore Reges et Proceres coronae Aragonum, decimas et primicias possident ⁽²⁾.

El Dr. Andreu BOSCH de Perpinyà, relligiós de San Francesch, jutje de primeres apelacions en el comtat de Rosselló y de segones en el de Cerdanya, escrigué una obra molt coneguda y molt important pels fonaments y orientacions que dona pera 'ls estudis històrichs y que, encara que contingui innegables erros, no es tan dolenta com suposen alguns escriptors que d'ella n'han tret profit. Es son títol:

Summari index o epitome dels admirables y nobilíssims títols d'honor de Catalunya, Rosselló y Cerdanya y de les gracies, privi-legis, prerrogatives, preheminiencies, llibertats e immunitats gosan segons les propies y naturals lleys ⁽³⁾.

D. Miquel de CALDERÓ, prebere, de Barcelona, professor de Dret civil en la Universitat, advocat fiscal en el tribunal Real, fiscal patrimonial y regent de l'Audiencia de Catalunya, havent sigut nomenat primer inquisidor y regent honorari del Consell Suprem de la Corona d'Aragó, escrigué ⁽⁴⁾.

Sacri Regii Criminalis Concilii Cathaloniae Decissiones ⁽⁵⁾.

Pròsper CATALANUS (ignorem son verdader nom), ensenyà dret romà a la Universitat de Bolonia en el curs de 1663-1664 ⁽⁶⁾.

El Dr. Didach CISTELLER, de Lleida, professor de lleis en la Universitat y fiscal de la Batllia general de Catalunya escrigué:

Alegacion en derecho contra el Dr. Francisco Martí y Viladamor, en justificacion de los procedimientos hechos por el muy Ilustre y noble Lugarteniente de Bayle General y su Consistorio á petición del Procurador Fiscal del Real Patri-

(1) Barcelona: Mathevat, 1621, 1 vol. in fol. min.

(2) Barcelona: Mathevat, 1613, 1 vol. in 4°

(3) Perpinyà: Pere Lacavalleria, 1628, 1 vol. in fol. min.

(4) També: *Defensa del Rl. patronato de la abadia de Bellpuig, pretendiendo que habia de conocer de esta causa el tribunal de la Bailia de Barcelona.* — Barcelona, 1671 (Torres Amat).

(5) Barcelona, 1685. — Id.: Figueró, 1687. — Id.: Ferrer, 1688. — Id.: Figueró, 1701. — Id.: Maria Martí, 1726. — Venecia: typ. Balleoniana, 1724, 3 vols. in fol. min.

(6) Dallari, *I rotuli*, etc. vol. III, p. 14.

monio de la B. G. *Dedicase á los Muy Ilustres Consellers y sabio consejo de Ciento de la insigne Ciudad de Barcelona* (1).

Del Dr. Geroni CORTADA, de Vich y Vicari general de Barcelona, en diu Torres Amat, que publicà un petit tractat *De laudemis*, nomenat vulgarment *Butlla de laudemis* d'en Cortada, per haverla reimprès en un plech gran de paper.

El Dr. Miquel de CORTIADA, nadiu de Lleida, de qual Universitat en fou professor, fiscal patrimonial a Cerdanya y Catalunya y regent de l'Audiencia del Principat, escrigué la voluminosa y important obra que, segons el títol devia esser una senzilla exposició de jurisprudencia y materia processal, y es un veritable tractat de dret català.

Decissionis Cancellarii et Sacri Regii Senatus Cathaloniae sive praxis sive praxis contentionum et competentiarum Regnorum Inclitae Coronae Aragonum super reciproca inter Laicos et Clericos Jurisdictione (2).

El Dr. Sebastià (3) de CORTIADA, de Barcelona, fill del anterior, escrigué ab gran erudició (4) el:

Discurso sobre la jurisdiccion del Excmo. Sr. Virrey i del Excmo. Sr. Capitan General del Principado de Cataluña (5).

El Dr. Segimon DESPUJOL, natural de Sant Hipòlit de Voltregà, advocat y *caussarum patronus* a Barcelona, es autor de notes tretes d'autors pràctichs de Catalunya al objecte de patentisar la fosquetat del *Apparatus* d'en Mieres, en quant a la constitució *Hac nostra* y les publicà ab el títol:

Index singularium materiarum doctorum practicum Cathaloniae Prodeunt commentaria Thomasi Mieres super const. Hac nostra, etc. (6)

Adicionà las *Observantiarum* d'en Miquel Ferrer (7).

El Dr. Pau DURAN, d'Esparraguera, professor a la Universitat d'Osca, vicari general de Mallorca, advocat a Madrid, ardiaca de la catedral de Barcelona, auditor de la Rota romana, Bisbe d'Urgell y nomenat Arquebisbe de Tarragona, escrigué les obres:

A) De dret civil: *De conditionibus et modis imposibilibus et jure prohibitis contractibus et testamentis* (8). Finestres (9) elogia el coneixement del dret romà y recte criteri que en aquesta obra demostrà l'autor.

B) De dret canònic: *Decisiones Sacrae Rotae Romanae ex exchedis ipsios editarum a Ferdinando Schianmane* (10).

(1) Barcelona: viuda Deu, 1647, 1 vol. in 4.º min.

(2) *Pars prima*: Barcelona: Forcada, 1661. — Girona: Palol, 1692, 2 vols. in fol.

Pars secunda: Barcelona, 1665, 2 vols. in fol.

Tota l'obra: Venecia, Tipografia Balboniana, 1727, 4 vols. in fol.

(3) Torres Amat l'anomena equivocadament Francisco.

(4) Vegis Torres y Bages, *La Tradició Catalana*, part 2.ª, cap. VII.

(5) Barcelona: Forcada, 1676, 1 vol. in 4.º min.

(6) Barcelona: Juan Simón, 1610, 1 vol. in fol.

(7) Vide *Miquel Ferrer*.

(8) Mallorca, 1612, 1 vol. in fol.

(9) *In Hermogeniani juris*, Salutació al lector, p. 3.

(10) 1635. — Lion. Plaiquard, 1638.

Joseph FELIU, del Consell de Salerno y jutge de causes civils a Nàpols.

Margarita variarum conclusionum tam ad comune quam ad multorum locorum municipale jus concernentium (1).

El Dr. FRANCISCO FERRER y Nogués, de Lleida, jutge real ordinari, publicà les següents obres o extenses monografies de dret civil català:

A) *Commentaria sive glossemata ad utiliorem quandam ex constitutionibus Principatus Cathaloniae incipientem*. Los impubers sub rub. De pupillaribus et aliis substitutionibus, opus sane in quo universus tractatus de successione impuberum, ex testamento et ab intestato, ad jus comune et patriae dilucido enodatur (2) obra fonamental en quant a la successió dels impúbbers que morin ab-intestat (sense substitució pupilar), segons el dret propi de Catalunya.

B) *Commentarius analyticus ad Constitutionem ex insiquioribus Principatus Cathaloniae primam sub titulo soluto matrimonio, incipientem*. Hac nostra opus quidem nedum ad usum practicum Provincialium, verum et Valentinarum ad eorum consimiles Foras, Aragonensiumque propter suas viudetates huic tractatione valde familiares, utile et pernecessarium (3), monografia indispensable per el cabal coneixement dels drets de la viuda a Catalunya.

El Dr. LLUIS FERRER, magistrat de l'Audiencia de Catalunya escrigué:

Discurso en defensa de la jurisdiccion real en las controversias ó competencias suscitadas entre el Real Consejo Criminal y los VV. PP. Inquisidores del Principado de Cataluña y Condado de Cerdeña, fecho en Barcelona á 22 de Octubre de 1664 (4).

El Dr. JOAN PERE FONTANELLA, de noble familia originaria d'Italia (5), nascut a Olot l'any 1576, y reputadíssim jurisconsult barceloní, figurà en forma preeminent en política y en especial com a delegat del Concell de Barcelona pera l'exposició de greuges al poder central y *Conceller en Cap* de la mateixa ciutat durant el siti posat pel Marquès de los Vélez. És troba son nom en les alegacions impresas en defensa dels drets de la ciutat de Barcelona (6).

(1) Nàpols, 1641, 1 vol in fol.

(2) Lleida: Menescal, 1618, 1 vol. in fol. min.

(3) Lleida: viuda Anglada et Laurentium, 1629, 1 vol. in fol. min.

(4) Barcelona: Lacavalleria, 1664, 1 vol. in fol.

(5) Vegis, Roca y Farreras *Galeria de Catalanes ilustres*.

(6) Ademés d'altres:

Juris allegatio in qua docetur civitatem Barcinonae non teneri ad solutionem quinti suarum impositionum Regio Fisco petiti. — Barcinonae. Apud Sebas. et Jaco. Mathevad. Civita. et Vni. Tip. Anno XXXIV. — Rossell Advocatus Civitatis. Guell, Advocatus civitatis. — Fontanella, V. I. D. — Vinyals, V. I. D. — Puig, V. I. D. — Boquet, V. I. D. — Don Joseph Ferreres, V. I. D.

Juris allegatio in confirmationem voti redditi admodum Illustribus Dominis Deputatis generales Cathaloniae, per Magnificos Assessores, Fiscis Generalis Advocatum, et Doctores eis associatos, in qua justificatur pretensio Principatus Cathaloniae, circa admissionem, et assistentiam petitam per Reverendiss. Episcop. Barchinonen in Locumten. Generalem per suam regiam Maiestatem in presentii Principatu, et Comitatus. nominatum in acta sui iuramenti faciendam. — Barchinone, Apud Hieronymum Margarit, M. DC. XXII... Tristany Assessor. — Martí Fiscis. Advocat. — Mir Assessor. — Cancer. — Gori. — Juncar y Despla. — Bernardus Sala. — Aylla. — Fivaller. — Fontanella. — Guell. — De Malla. — Aymerich. — Vincentius Hortola. — Ribera.

Secunda iuris allegatio in defensionem voti redditi per doctores infrascriptos, pro pretensione Principatus Cathalonie circa admissionem Locumtenentis Generalis ante iusiurandum suae Maiestatis, quae contra primam in lucem prodit. — Barchinone. Apud Hieronymum Margarit, M. DC. XXII... Tristany Assessor. — Martí Fiscis Generalis Advocatus. — Mir Assessor. — Fivaller advocatus civitatis. — Boquet Adrocatu Civitatis sabrogatus. — Guell. —

a) *De pactis nuptialibus tractatus* (1). Es un monument al dret familiar de Catalunya.

b) *Decisiones Sacri Regii Senatus Cathaloniae* (2).

c) *De jure patronatus*. — Roma, 1666, in fol. segons Binghamio (Bibliographia juridica, lit. F) citat per Franckenau (Sec. IX núm. 34).

En la primera obra diu que en preparava un altre ab el títol *Testamentum illustratum*.

Pau FORCADA ensenyà el dret romà del Codich a la Universitat de Bolonia en els cursos de 1662 a 1665 (3).

Galderich GALÍ, de Girona, assessor del batalló de Milàn. Escrigué: *Compendio de la practica criminal* (4).

D. Joan GALLECH, magistrat de l'Audiencia de Catalunya.

Responsum in Causa Syndicatus authore Johanne Gallego (5).

Dr. FRANCISCO MARTÍ Y VILADAMOR, de Puigcerdà, fiscal de la Batllia General de Catalunya y escriptor de dret públich.

a) *Praesidium inexpugnabile Principatus Cathaloniae pro jure eligendi Christianissimum Monarcam* (6).

b) *Defensa de la autoridad real en las personas Eclesiásticas del Principado de Cataluña*.

c) *Respuesta jurídica y verdadera á la alegacion contraria publicada en la ciudad de Barcelona*, rèplica a l'impugnació que al anterior treball li feu el Dr. Cisteller.

Dicdah MONFAR, arxiver real y autor de la *Historia de los condes de Urgel*, també s'ocupà del Dret (7).

El Dr. Joseph MONRÁS, de Barcelona, assessor de la Capitania General y *causarum patronus* de l'Audiencia, fou escriptor de dret mercantil y dret de la guerra.

Cancer. — Aylla. — Fontanella. — Aymerich. — Juncaz y Dezpla. — De Malla. — Bernardus Sala. — Ribera. — Vincentius Ortola.

Iuris responsum pro civitate Barchinonae contra Fiscum regium patrimoniale in facto praetensionis quinti impositionum eiusdem Civitatis. — Barchinone. Apud Hieronymum Margarit, M.DC.XXII. — ... Dalmau Advocatus Civitatis. — Fivaller Advocatus Civitatis. — Michael Fivaller Advocatus Civitatis advocatus. — Aylla I. V. D. — Cancer I. V. D. — Aymerich I. V. D. — Aguilo I. V. D. — Fontanella I. V. D. — Motet I. V. D. — Vinyola I. V. D. — Boquet I. V. D.

Iuris allegationes in quibus docetur civitatem Barchinonae non tenetur ad solutionem quinti suarum impositionum à Regio Fisco petiti. — Barchinone. Apud Hieronymum Margarit, M.DC.XXII. — ... Dalmau Advocatus Civitatis. — Fivaller Advocatus Civitatis. — Aylla I. V. D. — Cancer I. V. D. — Aymerich I. V. D. — Aguilo I. V. D. — Fontanella I. V. D. — Boquet I. V. D.

(1) Barcelona: Mathevat, 1612. — Id.: Dou, 1622. — Girona, 1638. — Venecia, 1647. — Génova, 1659. — Lió: Nanty, 1667. — Id., 1709. — Génova, Cramer, 1752. 2 vols. in fol. min.

(2) Barcelona: Lacavalleria, 1639. — Id., 1645. — Génova: Chonet, 1662 y 1693. — Lió: Boissat, 1667. — Id.: Nancy, 1668. — Ginebra: Richon y Cramer, 1735. — Génova: Cramer y Philibert, 1752. Totes 2 vols. in fol. min. Además el de un volum. Venecia, 1640.

(3) Dallari, *I rotuli*, etz., vol. III, págs. 2 y 18.

(4) Milán: Santoni, 1622. — Marcillo. *Crisi de Cataluña*, p. 324.

(5) En la Biblioteca Universitaria de Barcelona hi ha la *Pays prima*. 1 vol. in 8.º

(6) *Per manament del Concell de Cent*. Barcelona: Cormellas, 1654, 1 vol. in fol. — Segons Torres Amat s'edità també, in 4.º, a Viena y n'existia un exemplar en la Biblioteca dels Carmelites descalços de Barcelona.

(7) Biblioteca de casa Dalmases.

a) *Discursos jurídicos sobre presas de armadores, contrabandos y bienes de enemigos naufragados y quinto de Su Magestad, segun las Constituciones de Cataluña.*

b) Dos consultes a l'obra d'en Xammar, *De officio judicis*, tituladas *Quod consules conveniri non possunt in judicio durante suo magistratu* (Torres Amat).

Publicà la segona edició de la obra *Civilis doctrina*, etc., d'en Xammar.

El Dr. Hipòlit MONTANER (*Hugus Montanerius*), de Cervera, publicà ab algunes adicions la obra *De actionibus*, del seu sogre Oliba (1).

Antoni PASCUAL ensenyà dret de les Decretals a la Universitat de Bolonia en els cursos del 1669 á 1671 (2).

Manuel de PEDOSA escrigué *Speculum verae jurisprudentiae quo denuo cavillationum nubes quae liti magni ducatus Cardonae incubabant evanescunt*, etc. (3).

Narcís PERALTA, professor de Dret a Barcelona y advocat del Fisc. Escrigué segons referencies recullides per Torres Amat (Caresmar y Joan Luis Lopez):

De la potestad secular de los eclesiásticos por la economía y política.

Joseph POTAU y Olzina, ensenyà dret de la *Instituta*, a la Universitat de Bolonia, en els cursos de 1669 á 1702 (4).

Onofre RABASTENS, en els cursos de 1662 á 1666, ensenyà el mateix dret en dita Universitat (5).

Joseph RAMON, natural de Perpinyà, ciutadà honrat de Barcelona y cate-dràtich de lleys y cànon en sa Universitat escrigué:

Conciliorum una cum sentencias et decissionibus Audientiae Regiae Principatus Cathaloniae (6), voluminosa obra de caràcter pràctich, formada per dictàmens referents a varies qüestions y de les sentencies en ells recaigudes.

Fra Joan Tomàs de ROBERTI, nadiu de Perelada, general de l'Ordre Dominicana, nomenat arquebisbe de Valencia, Virrey de la mateixa, elegit en 1695 Inquisidor general d'Espanya.

1. — *De Romani pontificis auctoritate* (7).

L'escola galicana se sublevà contra aquesta obra y obtingué que sa introducció y possessió a França, fos proibida per decret del Parlament de París del dia 20 de Desembre de 1695.

2. — *Biblioteca maxima Pontificia, in qua auctores melioris notae qui hactenus pro s. Rom. sede tum theologiae tum canonicè scripserunt, fere omnes continentur* (8).

(1) Vegis Oliba, (S. XVI).

(2) Dallari, *I rotuli*, etc., vol. III, págs. 44, 49 y 54.

(3) Schulte, *Die Geschichte der Quellen und Litteratur des canonischen Rechts*, Part III, sec. 1.ª, p. 762.

(4) Dallari, *I rotuli*, etc., t. III, págs. 188, 192, 196 y 200.

En la mateixa època floreixia a Barcelona el Dr. en abdos drets, Don Antoni de Potau, de qui's conserven alguns impresos y que fou oidor de l'Audiència.

(5) Dallari, *Eod.*, págs. 9, 14, 18 y 22.

(6) Barcelona: Liberos, 1628, 1 vol. in fol. min.

(7) Valencia: 1691, 1693, 1694, 3 toms. fol.

(8) Roma: 1695 y sigs., 21 toms. fol.

Es una gran collecció d'escrits y monografies en defensa del Primat pontifici.

El Dr. D. Acaci de RIPOLL, que estudià lleis a Salamanca y fou professor a les Universitats d'Osca y Barcelona, del Reyal Consell de la Batllia General de Catalunya, advocat fiscal y en la Llotja del Mar de Barcelona, escrigué:

A) De dret públich: *Regaliarum tractatus* ⁽¹⁾, en que, ab ocasió de les *Regalias majores*, tracta de l'organissació política del Principat.

B) De dret civil: a) *Practicabilia commentaria, et quotidianae praxi frequentissima et decissima, Ad titulum D. De conditionibus et demonstrationibus causis et modis, eorum quae in Testamento reelinquuntur* ⁽²⁾. — b) *Variae juris resolutionum multis diversorum Senat. Decis illustr. Quamplurimae Const. Cathal. declarantur* ⁽³⁾.

C) De procediment civil: *Additiones ad Praxim Ludovici Peguera simulque Ordinem judiciale causarum usu frequentium in Curia barcinonensis Vicariam* ⁽⁴⁾.

D) D'organissació y procediments mercantils: *De Magistratus Logiae Maris antiquitate praeceminentia, iurisdictione, ceremoniis servandis de causis, modis eas tractandi, et decidentibus tractatus communis Civitatibus Romae, Acri, Maioricae, Pisae, Marciliae, Almeriae, Genuae, Brandi, Rodae, Moneae, Constantino-polis, Alemaniae, Messinae, Soriae, Valentiae, in quibus statua Consulatus Logiae seruantur tractatus* ⁽⁵⁾.

Francisco ROMAGUERA, de la Bisbal, ciutadà honrat de Girona, escrigué la importantíssima obra en la que, a més del dret eclesiàstich, s'ocupa del dret civil general de Catalunya y del especial del Bisbat de Girona:

Constitutiones Synodales Gerundenses Dioecesis Gerundensis, In unum collectae renovatae et aucte S. V. B. Illustrissimo et Reverendissimo Domino D. Fray Michaeli Pontichi episcopo gerundensi, regiae conciliario, ..., variis glosis, communioribusque DD. maxime Potentiorum opinionibus, ac declarationibus Sac. Congr. Cardinalium comprobatus, exornata ⁽⁶⁾.

Publicà ab notes l'obra de Conciolo *Statuta civitatis Eugibi* ⁽⁷⁾.

Francisco Gaspar SALAS, nascut a Saragoça, de pares catalans, Abad de San Cugat del Vallès, escrigué:

(1) Barcelona: Nogués, 1644, 1 vol. in fol. min.

(2) Colonia Allobrogum (Ginebra): Felipe Albert, 1617, 1 vol. in 4.º

(3) Lion: Prost, 1630 y 1631, 1 vol. in

(4) Barcelona: Lacavallería, 1648, 1 petit vol. in fol. min. Reimpresa ab adicions d'en Pere d'Amigant y el títol *Ordo judicarius causarum usu frequentium in Curia Vicarii Barcinonae opus antequidem ignotum dein maxima labore et vigiliis a tenebris ad lucem evocatum*. — Barcelona: Figueró, 1673, a continuació de la *Praxis civilis* d'en Peguera que porta la data de 1674 ab numeració seguida y portada especial. — Reestampada ab el mateix títol, *Ordo judicarius*, etc.; Barcelona: Lacavallería, 1699, a continuació de la *Praxis civilis et criminalis* d'en Peguera ab numeració seguida y portada especial.

Aquesta obra conserva utilitat práctica pel testament sacramental.

(5) Barcelona: Lacavallería, 1655, 1 vol. in fol. min.

(6) Gerona: Palol, 1691, 1 vol. in fol. min.

(7) Gerona: Palol, 1685, 1 vol. in fol.

Govern polítich de la ciutat de Barcelona pera sustentat los pobres y evitar los vagamundos (1).

Lambert SANMARTÍ ensenyà dret de la *Instituta* a la Universitat de Bolonia en el curs 1680-1681 (2).

Del Dr. Joseph SUNYER en diu Franckenau (Sec. IX, § 32), ab referencia a Pellicer de Tovar (3), que fou oidor del Senat o Audiencia de Catalunya y comentà les constitucions de Jaume II.

Pere TERRER escrigué: *Jurisdiccion pontificia y regia, del Rector de la Universidad literaria, y Estudios generales de Lérida. Defiendela Micer Pedro Terrer Bachiller en cánones, Rector de la mesma Universidad* (4). Treball que com tots els de l'època, està rublert de pedantesca erudició.

Dr. Bonaventura TRISTANY, Bofill y Benach, prebere, de la Ordre de Montesa y Sant Jordi de la Alfama, assessor general de la Ordre de Sant Benet en les provincies de Tarragona, Saragoça, Navarra y Mallorca, assessor y advocat fiscal del Tribunal de la Capitania General, advocat dels pobres presos pel Sant Ofici, Auditor general de l'Armada de Cerdenya, prior dels tribunals de la vegueria y batllia de Barcelona, jutge de peticions y reclamacions per S. M. y advocat fiscal dels mateixos tribunals, auditor de testaments y causes pías, jutge en el Consell Real y posteriorment magistrat de lo civil en la Rl. Audiencia y del Tribunal del Sant Ofici y jutge de *breves* apostòlics, escrigué la obra:

Sacri Supremi Cathaloniae Senatus Decissiones (5).

Alfons TRULLENCH y Cardona, ensenyà dret romà a Bolonia en els cursos 1674 a 1676 (6).

El Dr. Lluís VALENCIA, catedràtic de «Còdich» y prima de Lleis y de cànons y Vis-Degà en el col·legi de ditas facultats (7) a Barcelona, escrigué:

a) *Ilustracion á la constitucion VII título*: De la elecció de los Doctores á la Real Audiencia (8).

b) *Alegato de las procuras por el principado de Cataluña*, citat en l'anterior treball, p. 206.

c) Segons Torres Amat, els opúsculs: *Defensio super supplicationem ab universitate Barcinonensi Regi factam anno 1690 y Tratado sobre la práctica del Regente de la Vegueria de Barcelona*.

(1) Barcelona: Mathevat, 1636, 1 vol. in 8.º de 62 págs.

(2) Barcelona: Dotil, 1611, 1 vol. in 4.º min. Index y 94 págs. de text.

(3) *Idea del Principado de Cataluña*, lib. IV, n.º 12, p. 496.

(4) Un fascicle de 84 págs. sense peu d'imprenta.

(5) Barcelona: Figueró, 1686, 1688 y 1701, respectivament cada un dels tres volums. — In fol. min.

(6) Dallari, *I rotuli*, etz., vol. III, págs. 70 y 75.

(7) Tal era la seva ante-firma que es llegeix en la *Justificación de la súplica con que el Rector y Claustro de la Universidad literaria de Barcelona, Suplicaron al Rei Nuestro Señor (Dios le guarde) se sirbiese dar providencia para que el Rector y Colegio de los Padres Dominicos de la Ciudad de Solsona, no Graduen de Doctor*. Porta la data de 1 de Septiembre de 1790.

(8) Barcelona: Mathevat, 1674, 1 vol. in

VIDAL Y ROCA (Francisco) escrigué y publicà: *Discurso jurídico en justificación de la merced, que la ciudad de Barcelona suplica al Rey que sea servido moderar la Real pragmática de 29 de Octubre de 1658.*

El Dr. D. Antoni de VILAPLANA, professor de la Universitat de Lleida, jutge de reclamacions, veguer y batlle de Barcelona, escrigué l'obra de dret públich:

Tractatus de Brachio militari et pristina nobilitate gotorum, privilegiis, exemptionibus, ac praerogativis, quibus poliuntur, Oraculis, aut Decisionibus, Sacri Senatus Cathaloniae, illustratus, ac Prudentem responsis, seu Votis a praestantissimis Jurisperitis, in Domibus Deputationis et Civitatis Barcinonae editis; Nec non eruditionibus, ex dissertissimis Doctoribus Theoricis, Practicis, Humanitis ac Historius habitis (1).

Publicà ab notes y ab el títol de *Illustrationes feudales, et emphiteuticales* l'obra d'en Peguera, referent a laudemis y anotà l'Ordo judiciarius d'en Ripoll (2).

D'en Antoni de VILOSA, que fou estudiant a Salamanca, professor a la Universitat de Barcelona, de qual ciutat era nadiu, magistrat de l'Audiencia de Catalunya, Vicari pretori de Cremona y Gran Conseller de Milan, diu Torres Amat que era tingut pel primer advocat de Catalunya. Escrigué:

A) De dret civil y penal: *Tractatus de fugitivis ad explicationem Claudii Triphonii in l. Fugitivus 225, D. De verb. signif* (3).

B) De dret públich: a) *Disertacion jurídica y política sobre si el que mata al Lugar Teniente General de S. M. de alguno de los reinos de la Corona de Aragon comete crimen de lesa magestad en primer grado* (4). — b) *An Dominus Rex in Cathalonia qui juxta jura regni teneatur judicare, per directum potuerit civitatem Celsonae sicut rebellem et armis sibi deditis privare civitatis titulos, et aliis privilegiis, ea non audita nec citata* (5). — c) *Tractatus in quo probatur non obstare regentibus catalanis Supremi Concilii Coronae Aragoniae constitutiones et capitula curiarum Cathaloniae quo minus possit ac debeant habitari in extractionibus Diputatorum illius Principatus.* — d) *Consutatio super precedentia inter Cathaloniae Senatum, et cubicularius Seren. Domini Joannis ab Austria, facta Barcinone die 27 jun. 1654.* — e) *Discurso en que se prueba, que la tierra de Conflent es parte del condado de Cerdaña, y no del de Rossellon.* — f) *Contra Martinum Martinus: contrarepulsas de los errores de un manifesto del Dr. Francisco Martí y Viladamor*, que compongué l'any 1648.

C) D'organización dels Tribunals y judicatura. — a) *De praecedencia in Tribunali an scilicet ea debeat regulari a die nominationis, an a die juramenti.* — b) *An Locum tenens generalis Dom. Regis in Principatu Cathaloniae possit votum suum praebere in causibus civilibus, non solum quando senatores sunt in pa-*

(1) Barcelona. A despeses del llibreter S. Moya, 1684, 1 vol. in fol. min.

(2) Vegis Peguera (S. XVI) y Ripoll.

(3) Milán: Dionissium Gariboldum, 1651.

(4) Madrid: Lucas Antonio, Bedmar, 1670, 1 vol. in 4.º

(5) Madrid: 1673, 1 vol. in 4.º (Lipen).

ritate votorum, verum et quando sunt dispares (1). — g) *Discurso sobre si siendo oidor en Cataluña, podría ser procurador del Marqués de Aytona.*

Felip VINYES, fiscal del Real patrimoni en Catalunya, escrigué:

1.º *Discurso en el cual se justifica ser justa la pretension del Principado de Cataluña y ciudad de Barcelona en orden á que S. M. se sirva antes de la proposicion de las Córtes convocadas para la ciudad de Lérida hacer y prestar el acostumbrado juramento en la ciudad de Barcelona, dirigido á sus conselleres* (2).

2.º *Respuesta á las pretensiones de Cataluña que motivaron su separacion en 1640* (3).

3.º Segons Marcillo (4): a) *Discurso sobre que los brazos juntos en Cortes no pueden sin su Magestad proveer los oficios de la Diputacion.* — b) *Discursos sobre los procedimientos en la villa de Mataró.* — c) *Discursos sobre la celebracion de Cortes.*

El Dr. Joan Pau XAMMAR, de Barcelona, professor de cànon en sa Universitat, Conseller Real y assessor del Batlle general de Catalunya y del Mestre racional, escrigué les obres:

A) De judicatura y pràctica del foro: *De Officio judicis et advocati* (5), que ademés del valor històric processal, conserva algun interès actual per ses referències a les institucions civils:

B) De jurisprudència: *Rerum judicatarum in Sacro Regio Senatu Cathaloniae diversis definitionibus* (6).

C) De dret públic y història: *Civilis doctrina de antiquitate, et Religione Regimine, Privilegiis et Praeinentiis Inclytae Civitatis Barcinonae* (7), obra adicionada per Monrás y reimpressa a despeses d'aquest ab una erudita carta pròlech escrita per Tristany (8).

Escrigué també *Juris et facti responsum de praerrogativis et praeinentiis quibus illustris Vicensis sedis archidiaconatus dignitas utitur et gaudet* (9).

(1) Madrid: in 4.º (Lipen).

(2) Barcelona: Liberós, 1626, 1 vol. in fol. min. En el pròlech diu que el Dr. Lluís de Cascante li treballà aquesta obra en 1622 y que ell la publicà en varies edicions.

(3) M. S. de la Biblioteca real, avuy Nacional, segons Torres Amat, qui diu que en Vinyes escrigué contra els catalans en defensa del Rey en 1641. Aquesta obra y les que cita Marcillo s'han d'incloure en l'asseveració d'en Torres Amat.

(4) *Crisi de Cataluña*, pág. 313. També Franckenau ab referència a Lipen.

(5) Barcelona: Jaume Romeu, 1639, 1 vol. in fol. min.

(6) Barcelona: Narcís Casas, 1657, 1 vol.

(7) Barcelona: Nogués, 1644, 1 vol. in 4.º

(8) Barcelona: Forcada, 1668, 1 vol. in 4.º

(9) Barcelona: Deu, 1628, 1 vol.